

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ค้นหาคำตอบอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการค้นร่นต่อสู้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ จนกระทั่งมีการผสมผสานของกลุ่มชนผ่านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต ซึ่งแยกไม่ออกว่าตัวตนที่แท้จริงของชุมชนเป็นอย่างไร ถึงอย่างไรก็ตาม ชุมชนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรม และพัฒนามาเป็นตัวตนของพื้นที่ ท้ายที่สุดสามารถพึ่งตนเอง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบขยายผลโดยรวมของชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้มุ่งเน้นการสัมภาษณ์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ และเอกสารที่สำคัญ โดยเริ่มต้นด้วยข้อมูลพื้นฐานของอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และพื้นที่กรณีศึกษาผ่านอัตลักษณ์ชุมชนด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต ซึ่งในที่นี่ผู้วิจัยขอเสนอส่วนที่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ปรากฏในปัจจุบัน เพื่อจะได้ทำความเข้าใจถึงลักษณะของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ที่ผ่านมาในอดีต

4.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

การวิจัยชั้นนี้กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยภาพรวมของอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมชนกรณีศึกษา คือ เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี ซึ่งข้อมูลที่จะนำเสนอ นั้นปรากฏในเว็บไซต์อำเภอปราณบุรี (ข้อมูลพื้นฐานอำเภอปราณบุรีปี : 2554) ดังนี้

(1) ลักษณะทั่วไปอำเภอปราณบุรี

ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอปราณบุรีตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหัวหิน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสามร้อยยอด

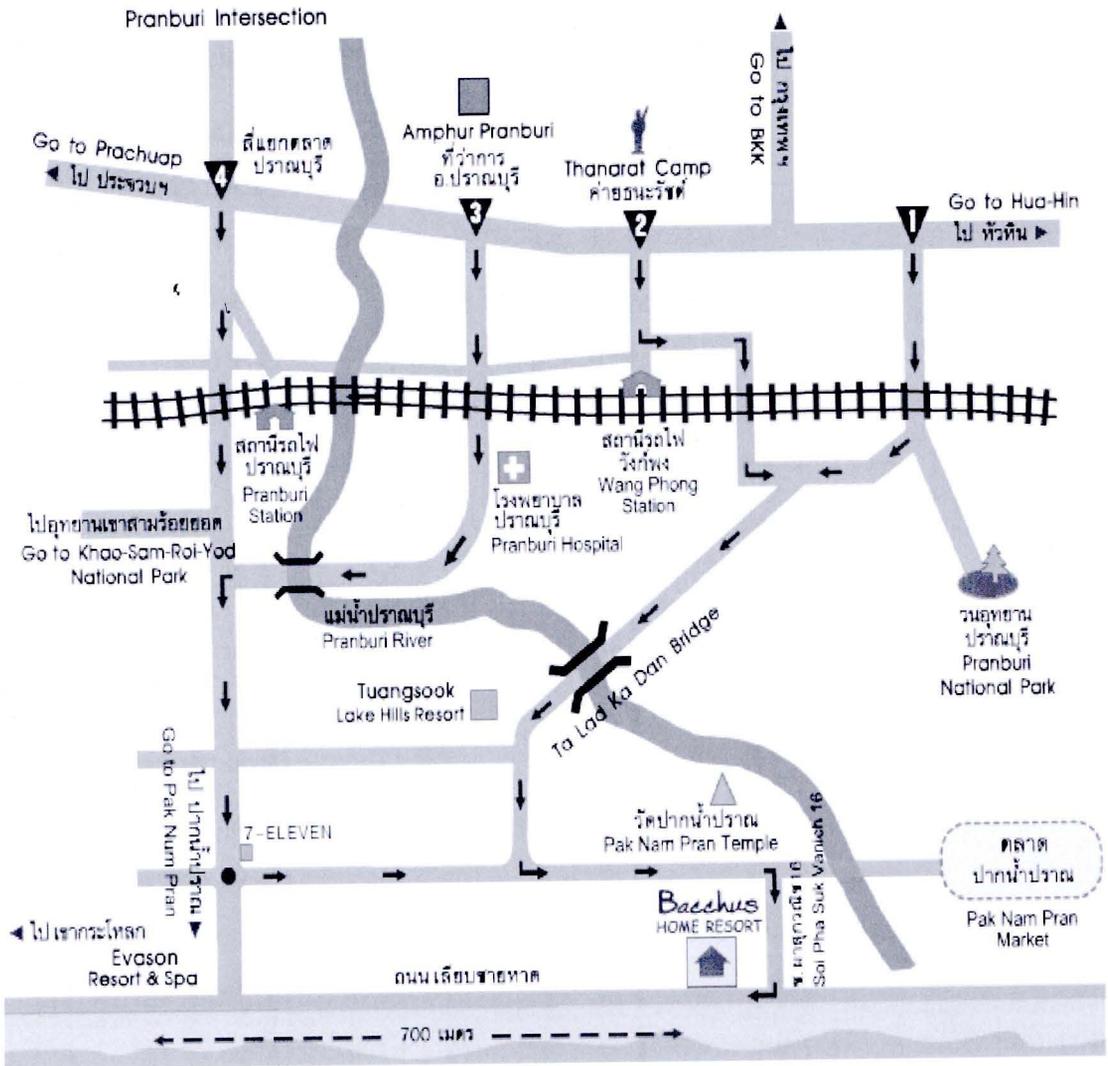
ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตตะนาวศรี (สหภาพพม่า)

อำเภอปราบุรี นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่ถูกรายล้อมด้วยเมืองและสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความสลับซับซ้อนแล้ว ยังเป็นความยากลำบากในการประกอบอาชีพของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้นมีหลายรูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการปกครองหรือการบริหารจัดการของฝ่ายบริหารในแต่ละยุคสมัย

รูปแบบที่ 2 เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านเสียดินแดนให้กับประเทศพม่า

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังปรากฏในแผนที่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แผนที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอปราณบุรีแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น 6 ตำบล 43 หมู่บ้าน ได้แก่

1) ปราณบุรี	(Pran Buri)	7 หมู่บ้าน
2) เขาน้อย	(Khao Noi)	8 หมู่บ้าน
3) ปากน้ำปราณ	(Pak Nam Pran)	5 หมู่บ้าน
4) หนองตาแต้ม	(Nong Ta Taem)	11 หมู่บ้าน
5) วังภักษ์	(Wang Phong)	7 หมู่บ้าน
6) เขาช้าง	(Khao Chao)	6 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอปราณบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลตำบลปราณบุรี ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลปราณบุรี บางส่วนของตำบลเขาน้อย และบางส่วนของตำบลหนองตาแต้ม
- 2) เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลปากน้ำปราณ
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปราณบุรี (นอกเขตเทศบาลตำบลปราณบุรี)
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาน้อย (นอกเขตเทศบาลตำบลปราณบุรี)
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปากน้ำปราณ (นอกเขตเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ)
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตาแต้ม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองตาแต้ม (นอกเขตเทศบาลตำบลปราณบุรี)
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลวังภักษ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังภักษ์ทั้งตำบล
- 8) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาช้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาช้างทั้งตำบล

จะเห็นได้ว่า อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการจัดการบริหารเป็นแบบส่วนภูมิภาคขึ้นตรงต่อการบริหารบ้านเมืองส่วนกลาง และจัดการให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการดูแลและให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงแต่ทั้งนี้ นโยบายหลักก็ยังคงเป็นการบริหารส่วนกลางหรือรัฐบาลกลาง

(2) **ลักษณะทั่วไปของเทศบาลตำบลปากน้ำปราง** (สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลปากน้ำปราง : 2554)

1) **ลักษณะที่ตั้ง/อาณาเขต**

เทศบาลตำบลปากน้ำปราง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลปากน้ำปราง อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอปรางบุรี ไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทาง 12 กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประมาณ 77 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,572 ไร่ และมีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาล

2) **อาณาเขตติดต่อ**

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 3 บ้านปรือน้อย ตำบลปากน้ำปราง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย (เลียบตามริมฝั่งทะเลทิศตะวันออกลงไปทางทิศใต้)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ 1 บ้านท่าลาดกระดาน และหมู่ที่ 2 บ้านปากน้ำปราง

3) **สภาพภูมิประเทศ**

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของเทศบาลตำบลปากน้ำปราง เป็นที่ราบมีแนวยาวลงมา ติดต่อกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นพื้นที่ภูเขาสลับกับที่ราบเทลงสู่ทะเล พื้นที่เป็นดินปนทราย มีชายหาดยาวประมาณ 2 กิโลเมตร และมีแม่น้ำปรางบุรีไหลผ่านลงสู่อ่าวไทย

4) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มีฝนตกตลอดทั้งปี อากาศเย็นสบายและมีลมทะเลพัดผ่าน มี 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ ปลายเดือนกุมภาพันธ์ – มิถุนายน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์

5) การใช้ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ ได้แก่ พื้นที่ปลูกพืชไร่ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ สับปะรด มะพร้าว โดยปลูกอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่เทศบาลซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 19.39 ของพื้นที่เทศบาล รองลงมา คือ พื้นที่สวนผลไม้และไม้ยืนต้น พืชที่ปลูกได้แก่ มะม่วง มะพร้าว มะขาม ก้อย มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 10.45 ของพื้นที่เทศบาล

2. การใช้ที่ดินเป็นพื้นที่ชุมชน มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 49.41 ของพื้นที่เทศบาล ประกอบด้วยการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ คือ บริเวณพักอาศัยหนาแน่นมาก บริเวณทำการค้า และบริเวณสถานที่ประกอบอาชีพทางผลผลิตการประมง ซึ่งมักปะปนกับที่อยู่อาศัยไม่สามารถแยกแยะการใช้ที่ดินให้เห็นเด่นชัด

3. บริเวณที่ดินสาธารณประโยชน์ มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 0.95 ของพื้นที่เทศบาลมีทั้งที่ว่างเปล่า และบริเวณที่นำไปใช้ประโยชน์แก่ชุมชนแล้ว

4. พื้นที่อื่น ๆ มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 13.52 ของพื้นที่เทศบาล เช่น ที่ว่างเปล่า ถนน แหล่งน้ำ ฯลฯ ซึ่งเป็นบริเวณที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก

6) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ/รายได้ประชากร

สภาพเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของเทศบาลตำบลปากน้ำปราณมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างสูง ซึ่งเกิดจากสาขาการประมง เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญ ประชากรส่วนใหญ่

ประกอบอาชีพทำการประมง และแปรรูปผลิตผลจากการประมง เช่น การทำอุตสาหกรรมปลาหมึกอบแห้ง มีรายได้ต่อหัวเฉลี่ยประมาณ 60,000 บาท/ปี

7) การเกษตรกรรม

มีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเล็กน้อย เช่น การปลูกสัปะรด ทำสวนผลไม้ มีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 953 ไร่ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 162 ครัวเรือน ผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ สัปะรด มะพร้าว มะม่วง ขนุน

8) การประมง

เป็นอาชีพที่สำคัญของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำปราณทำการประมงโดยการออกเรือจับปลา และสัตว์น้ำอื่น ๆ รวมทั้งการประมงน้ำกร่อย

9) จำนวนประชากร

เทศบาลตำบลปากน้ำปราณแบ่งการปกครอง เป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2 ตำบลปากน้ำปราณ มีจำนวนประชากร 9,355 คน แยกเป็นชาย 4,729 คน หญิง 4,626 คน จำนวนครัวเรือน 2,067 ครัวเรือน ความหนาแน่นของครัวเรือน 4.52 คน/ครัวเรือน

(3) ลักษณะทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ (องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ : 2554)

1) สภาพทั่วไปและที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 88/8 หมู่ที่ 3 บ้านปรือน้อย ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบฯ โดยอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปราณบุรีทางทิศตะวันออก ระยะทาง 15 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 18 นาที

2) เนื้อที่ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณมีเนื้อที่ทั้งหมด 55,008 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 34,380 ไร่

3) ลักษณะภูมิประเทศ มีลักษณะเป็นแนวยาวลงมาติดกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นพื้นที่ภูเขาลอนราบสลับกับพื้นที่ พื้นที่ราบเทลงทะเล มีทุ่งใหญ่เขาเบญจพาส เขาเจ้าแม่ทับทิมอยู่

ตอนเหนือของตำบลและเขาปรือน้อย เขากระโหลก อยู่ทางบริเวณตอนใต้สภาพพื้นที่มีความเหมาะสมกับการปลูกพืชไร่

4) จำนวนหมู่บ้าน มีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มทั้งหมู่บ้าน มีทั้งหมด 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3,4

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มบางส่วน มีทั้งหมด 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1,2

5) ที่ดินอื่นในตำบล จำนวนเทศบาลมี 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

6) ประชากร

- ประชากรทั้งสิ้น 4,541 คน แยกเป็น ชาย 2,311 คน หญิง 2,230 คน

- มีความหนาแน่นเฉลี่ย 74.89 คน/ ตารางกิโลเมตร

7) สภาพทางเศรษฐกิจ/อาชีพ

(1) ทำการเกษตร (ทำไร่, ทำสวน)

(2) ประมง

(3) อุตสาหกรรมในครัวเรือน

(4) ค้าขาย

(5) รับจ้างทั่วไป

(4) ลักษณะทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี : 2554)

1) สภาพทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี เป็นหนึ่งใน 6 องค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตรได้ยกฐานะจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี วันที่ 30 มีนาคม 2539

2) เขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี มีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านเกาะคู หมู่ที่ 2 บ้านนาพะเนียด หมู่ที่ 3 บ้านนาห้วย หมู่ที่ 4 บ้านลุ่มโพธิ์ และหมู่ที่ 7 บ้านหนองกา

3) สถานที่ที่สำคัญทางพุทธศาสนา 2 แห่ง คือวัดสิทธิสังฆาราม (วัดหนองคราม) ซึ่งตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 บ้านนาพะเนียด ทั้งนี้ยังมีสภาวัฒนธรรม ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดนาห้วย หมู่ที่ 3 ตำบลปรางมุนี อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4) อาณาเขต องค์การบริหารส่วนตำบลปรางมุนี มีพื้นที่ 55 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 35,920 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปรางมุนีไปทางทิศเหนือ ประมาณ 5 กิโลเมตร มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	พื้นที่ติดต่อกับ	ตำบลวังกัฟง
ทิศใต้	พื้นที่ติดต่อกับ	ตำบลศิลาลอย กิ่งอำเภอสามร้อยยอด
ทิศตะวันออก	พื้นที่ติดต่อกับ	ตำบลปากน้ำปราง
ทิศตะวันตก	พื้นที่ติดต่อกับ	ตำบลเขาน้อยและตำบลหนองตาแต้ม

5) ประชากร ตำบลปรางมุนีมีประชากรทั้งสิ้น 3,864 คน เป็นชาย 1,908 คน และหญิง 1,956 คน ส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยประมาณร้อยละ 99.99 อีกร้อยละ 0.01 เป็นเชื้อสายจีน ประชากรในตำบลเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ

6) สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

องค์การบริหารส่วนตำบลปรางมุนีเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา โดยมีเขานาน้อย เขาช่องมอญ เขาอ้ายโกร่ง อยู่ทางทิศตะวันออก มีแม่น้ำปรางมุนีไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล พื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ และทำสวน เช่น ไร่สัปะรด สวนมะพร้าว สวนมะม่วง และนาข้าว เป็นต้น

สภาพอากาศโดยทั่วไปอยู่ในเขตร้อนชื้น หรือมีลักษณะอากาศแบบร้อนชื้น โดยทั่วไปไม่ร้อนหรือหนาวเกินไป ความชื้นปานกลาง อนุภูมิอากาศเฉลี่ย 29.50 องศาเซลเซียส โดยอากาศหนาวสุดจะอยู่ในเดือนมกราคม และอากาศร้อนแห้งแล้ง ในเดือนเมษายนชาวบ้านขาดน้ำในการทำการเกษตร ได้รับอิทธิพลจากลมสุมที่พัดผ่านทุกฤดูกาลทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดูกาล

ฤดูร้อน จะเริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึง เดือน มิถุนายน ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน อากาศในช่วงนี้จะร้อนอบอ้าว โดยเฉพาะในเดือน เมษายน อากาศจะร้อนมากที่สุด

ฤดูฝน จะเริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน ฝนจะตกมากที่สุดในช่วงเดือน ตุลาคม ถึง เดือน พฤศจิกายน โดยมีฝนตกเฉลี่ย 220 มิลลิเมตร ต่อเดือน โดยมีฝนตกเฉลี่ยทั้งปี 1,140.70 มิลลิเมตร จำนวนฝนตก 123 วัน

ฤดูหนาว จะเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะพัดพาอากาศแห้งและหนาวเย็น มาปกคลุมประเทศ

7) สภาพทางเศรษฐกิจ/อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ สับปะรด ทำสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีอาชีพค้าขาย และรับจ้างทำงานในโรงงาน สับปะรดบางส่วน

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบปัจจัยพื้นฐานและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอปราณบุรีจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยมีเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และ องค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี เป็นกรณีศึกษา ข้อค้นพบในประเด็นสำคัญของทั้ง 3 ชุมชน สืบค้นจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้รู้ ผู้บริหารท้องถิ่นทั้ง 3 ชุมชนและระบบอินเตอร์เน็ตเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลที่ได้ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏทั้งในอดีตและในอนาคต ซึ่งแยกเป็น 3 ประเด็น คือ

1) ภูมิศาสตร์ชุมชน ทั้ง 3 ชุมชน มีพื้นฐานทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีทรัพยากรธรรมชาติพร้อม สามารถรองรับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัย ทำมาหากินและทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ในบริเวณใกล้เคียงแม่น้ำปราณบุรีและบริเวณที่ห่างไกลออกไปที่ซึ่งเป็นเนินเขาเป็นต้น เป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชการเกษตร เช่น สับปะรด มะม่วง และพืชอ้อย เป็นต้น ส่วนทะเลหลวงหรืออ่าวไทยเป็นแหล่งทำมาหากินของชุมชนคือการทำประมงมาตั้งแต่สมัยก่อนรัตน โกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้ยังมีภูเขาเรียงราย ล้อมรอบบริเวณสลับกันไป เช่นภูเขาสามร้อยยอด เขากะโหลก เป็นต้น

2) ประชากร จะเห็นได้ว่าพื้นที่ใน 3 ชุมชนมีกลุ่มคนทั้งที่เป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมและกลุ่มคนใหม่ที่อพยพเข้ามาอาศัยเพื่อประกอบอาชีพทั้ง 2 ด้าน คือ อาชีพการเกษตร และอาชีพประมง โดยมีพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจในแต่ละกลุ่ม โดยที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) เศรษฐกิจชุมชน คือ รูปแบบที่ประชาชนในชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการทางการเงินตรา

2) เศรษฐกิจวิสาหกิจชุมชน คือ การรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนเพื่อทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เช่น มะม่วงกวน สับปะรดกวน กล้วยฉาบ เป็นต้น

3) เศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำการเกษตรหรือการประมงที่เหมาะสมกับครอบครัว และเพียงแก่การบริโภคในครัวเรือนในส่วนที่เหลือก็นำไปขายโดยมีวิธีการดังนี้

(1) ขายเอง ผ่านตลาดนัดชุมชน หรือนำไปเร่ขายตามความถนัด

(2) ขายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการป้อนวัตถุดิบในการที่วิสาหกิจชุมชนรูปแบบของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

4) เศรษฐกิจการค้า คือ รูปแบบเศรษฐกิจในลักษณะนี้ มีมุ่งเน้นด้านการค้าขายที่อิงกับตลาดทุน และเป็นแบบตัวใครตัวมันมากกว่าที่จะมีการรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ขายวัตถุดิบเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มที่เพิ่มผลผลิตจากยังชีพมาเป็นการค้า

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยพื้นฐานในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนในอำเภอปราณบุรี มีการประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกัน เช่น การประมง และการเกษตร มีแม่น้ำปราณบุรีหรือปากน้ำปราณ และทะเลอ่าวไทยเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงวิถีชีวิต ส่วนการรับจ้างก็มีบ้างแต่ก็ไม่สอดคล้องความต้องการแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาชิกของชุมชนที่ผันตัวเองจากอาชีพการประมงมาเป็นอาชีพค้าขายด้วยวิธีการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรและการประมง โดยที่คนในชุมชนได้กล่าวโดยภาพรวมในปัจจุบันเกี่ยวกับการเกษตรและการประมงซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนปราณบุรีว่า “มันไม่สามารถที่จะอยู่ได้หรอก เพราะต้นทุนมีน้อย ต้องช่วยเหลือตัวเอง อย่าไปคิดในด้านการช่วยเหลือจากรัฐ หากเราไม่ช่วยเหลือตัวเองก่อน” (สุชาติ งดงาม : 3 พ.ค. 2553:สัมภาษณ์) ซึ่งสุชาติ งดงาม ราษฎรในองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ ได้ผันตนเองจากอาชีพประมงมาเป็นอาชีพการค้า โดยนำปลาหมึกที่ได้จากการประมงหรือรับของเรือประมงมาแปรรูปและสร้างบรรจุภัณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาพื้นที่ที่จะเห็นว่า อำเภอ

ปรมาณูรีแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ติดกับชายทะเลจะมีปัญหาเรื่องน้ำจืดคือพื้นที่ที่ติดกับทะเลมีสภาพเป็นน้ำกร่อยซึ่งยากต่อการเพาะปลูก ส่วนในพื้นที่ที่ห่างไกลจากทะเลหรือพื้นที่ที่ติดกับแม่น้ำจะเป็นพื้นที่ที่สามารถทำการเพาะปลูกได้

4.2 อັดลัถษณั้ชุมชน

ผลจากการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการประมวลโดยอ้างอิงและการสังเกตจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำผู้รู้ ปราชญ์ชุมชน ในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาแล้วอย่างน้อย 30 ปี ในชั้นนี้จะนำเสนอในส่วนที่เป็นความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ส่วนที่เป็นอັดลัถษณั้ชุมชนด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชนในอำเภอปรมาณูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปรมาณู เทศบาลตำบลปากน้ำปรมาณู และองค์การบริหารส่วนตำบลปรมาณูรี เป็นกรณีศึกษาซึ่งเป็นการค้นหาคำตอบที่เป็นเชิงประจักษ์ในแต่ละประเด็น ผ่านการสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ และปราชญ์ชุมชนในชุมชน โดยผ่านอັดลัถษณั้ด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต ดังนี้ต่อไปนี้

4.2.1 อັดลัถษณั้ชาติพันธุ์

ชุมชนตามลุ่มแม่น้ำปรมาณูมีพื้นฐานและร่องรอยของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามา พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์อำเภอปรมาณูรีในอดีตจะพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มคนไทย คือผู้อาศัยประจำถิ่นมาแต่โบราณ และกลุ่มที่โยกย้ายมาจากทุกภูมิภาคของประเทศ และกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามาจนมีการผสมผสานกลมกลืนไม่อาจจำแนกชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน
2. กลุ่มชนเผ่าไทยทรงดำ นิยมเรียกว่า ไทยดำ ผู้ไทยดำ ลาวช่วงดำ หรือลาวโซ่ง ซึ่งอพยพมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ทั่วไป
3. กลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อ 30 กว่าปีมาแล้ว โดยอพยพมาจากประเทศ สหภาพพม่า, ชนกลุ่มนี้มักพบในเขตพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ และตำบลบึงนัคร อำเภอหัวหิน ไม่ค่อยพบในอำเภอปรมาณูรีนัก ซึ่งทางราชการได้เรียกชื่อบริเวณที่อยู่อาศัย

ของชนเผ่ากระเหรี่ยงว่า “ชุมชนพื้นที่สูง” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 : หน้า 5-9)

ชนกลุ่มน้อยได้ทิ้งร่องรอยถึงพื้นเพของสายเลือดเอาไว้ แม้ในงานวิจัยจะไม่มีการตรวจพิสูจน์ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ให้ปรากฏเด่นชัดถึงชาติพันธุ์ก็ตาม ถึงกระนั้นการพูดคุยและลักษณะความสัมพันธ์ ความเชื่อ คตินิยมที่แต่ละชาติพันธุ์หรือแต่ละกลุ่มมีการปฏิบัติกันมาแล้ว มีการผสมผสานในแต่ละกลุ่มชน ซึ่งในภายหลังก็แยกกันไม่ออก ภาพของความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงจึงต้องหาคุศลในรุ่นต่างๆ ของแต่ละช่วงเวลาที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่มาบอกเล่าถึงกลุ่มคนที่ได้เปลี่ยนกันเข้ามาแสวงหาทรัพยากรและเป็นจุดเริ่มต้นของการผสมผสานการเป็นอยู่ได้อย่างลงตัว ฉะนั้น ความเป็นชาติพันธุ์ในอำเภอปรางบุรี ในแต่ละพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจในรายละเอียดของวิถีชีวิต คติความเชื่อ และสายโลหิต

จากการเข้าไปสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้และได้คำตอบพบว่า พื้นที่แม่น้ำปรางบุรีมาถึงปากน้ำปรางหรือปากคลองปรางเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์กลุ่มคนก็อพยพเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพที่ตนถนัดหรืออาชีพใหม่ที่มีอยู่ในพื้นที่ นับตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายมีกลุ่มคนที่ปรากฏเด่นชัด คือ กลุ่มคนไทย กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนจีน กลุ่มคนลาว กลุ่มคนญวณ กลุ่มคนญวน และกลุ่มคนมลายูทางตอนใต้ของประเทศไทย รวมทั้งคนไทยทางภาคตะวันออก เชียงเหนือ (อีสาน) เข้ามาอยู่อาศัยประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพอจะสันนิษฐานความต่อเนื่องของคนต่าง ๆ ที่เข้ามาใน 3 สมัย คือ สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับการค้าแรงงานมากกว่าที่จะมาจับบทบาทในการตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในพื้นที่ แรงงานในอำเภอปรางบุรีส่วนใหญ่เป็นแรงงานชิ้นต่ำส่วนใหญ่เป็น พม่า ลาว กัมพูชา คนในพื้นที่ไม่นิยมทำงานประเภทนี้ คือ ลากอวน จับกัง ก่อสร้าง จะมีบ้างก็เล็กน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย ซึ่งสอดคล้องกับปราชญ์ชุมชนที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“พวกลาว พม่า ก็มีเข้ามาบ้างเหมือนกัน เช่น รับจ้างเลี้ยงกุ้งบ้าง ลากอวนบ้าง เป็น ลูกจ้าง และอาชีพอื่น ๆ ก็มีอีก เพราะค่าจ้างแรงงานราคาถูก กลุ่มนี้เข้ามาเป็นเวลาประมาณ 10 ปี”

ภาพที่ 2 ลูกนกลีก เกตุสยาย ปราชญ์ชุมชนหนองกา

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ ปราชญ์ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ และเข้าไปศึกษาในพื้นที่สังเกตในพื้นที่ที่มีการใช้แรงงานคือ บริเวณปากคลองปราณ ได้คำตอบที่เป็นประจักษ์ผู้ใช้แรงงานประกอบด้วย คนไทย คนเขมร และพม่า ส่วนลาวมีไม่มาก เพราะที่นี่เป็นพื้นที่ที่ทำการประมงคนที่เข้ามาส่วนใหญ่มารับจ้างเป็นลูกเรือออกทำอวนดำ ออกอวนดำครั้งหนึ่งก็ประมาณ 15 วันส่วนในพื้นที่อื่น ๆ มีการรับจ้างปลูก เก็บสัปปะรด และพืชชนิดอื่น ๆ ที่ต้องใช้แรงงาน และคนกลุ่มเหล่านี้ใช้ภาษาท้องถิ่นคือภาษาปราณบุรี เมื่อประมาณ 12 ปีที่ผ่านมาแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เข้ามาเป็นจำนวนมากซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารของเทศบาลตำบลปากน้ำปราณว่า

“... คนไทยก็มีบ้างจากจังหวัดสุรินทร์ และทางภาคอีสาน คนไทยต่างด้าวและในภูมิภาคต่าง ๆ มาตั้งถิ่นฐานด้วยวิธีการเกี้ยวคอง (การแต่งงาน) วิธีการสังเกตว่าเป็นคนกลุ่มไหนหรือชาติพันธุ์ไหนก็สังเกตจากการแต่งตัว และการใช้คำพูด...”

(นายธงชัย สุนาพันธ์)
ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่พบว่า ในพื้นที่ทั้ง 3 ชุมชน คือเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี ได้มีผู้คนที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ แต่กลุ่มที่ปรากฏให้เห็นซึ่งอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ โดยมีเจ้าของเรือหรือโป๊ะ เป็นผู้ควบคุมดูแล คือ กลุ่มแรงงานต่างชาติ เช่น พม่า กัมพูชา และลาว เป็นส่วนใหญ่ และได้เข้าไปพูดคุยกับองเรือ...พบว่า อาชีพประมงเป็นอาชีพที่คนสมัยใหม่ในอำเภอปราณบุรีไม่ใส่ใจ แต่จะมุ่งเน้นที่ทำงานในออฟฟิส หรือรับราชการมากกว่าการออกเรือลากอวนซึ่งออกไปครั้งหนึ่งก็หลายวัน แต่ก็ มีบ้าง แต่คำพูดที่สังเกตเห็นคือความวิตกกังวลต่ออาชีพที่ไม่ได้รับการสานต่อจากลูกหลาน

และยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาใหม่เหล่านี้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับคนในท้องถิ่นได้มากนัก ภาษาที่ใช้คือภาษาปราณบุรี ภาษาเพชรบุรีและภาษาไทยภาคกลางในการสื่อสาร แม้จะเป็นพม่า ลาว กัมพูชา หรือกลุ่มใด ๆ ก็ใช้ภาษาไทยภาคกลาง ส่วนคนในท้องถิ่นซึ่งใช้สำนวนภาษารูปแบบเดียวกับคนเพชรบุรีและราชบุรีหากมีการติดต่อราชการใช้ภาษาไทยภาคกลางหรือใช้ภาษาท้องถิ่นก็ได้ ถึงแม้ว่าภาษาท้องถิ่นใช้เฉพาะกลุ่มของตนเท่านั้น แต่ละกลุ่มภาษาก็ใช้กับกลุ่มตนเองกลุ่มที่อพยพเข้ามา ก็จะต้องเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและติดต่อสื่อสารกับคนท้องถิ่นอีกภาษาหนึ่งนอกเหนือจากภาษาไทยภาคกลาง ภาษาเมืองปราณเป็นภาษาที่เก่าแก่ ชุมชนในปราณบุรีมีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยเฉพาะการใช้ภาษาซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะเด่นที่สามารถสัมผัสได้ และยังบอกถึงลักษณะนิสัยของคนปราณบุรีได้อีกด้วย ดังปรากฏข้อความถึงกริยาของพระวิจิตรชาญณรงค์ ผู้ว่าราชการเมือง เดิมเป็นชาวบางกอกออกมาอยู่เมืองปราณ ภายหลังได้รับราชการ ผู้ว่าราชการเมืองคนนี้เป็นคนกิริยาเถื่อน ๆ ป่า ๆ จัดการรับรองแข็งแรง **“พูดจาสำเนียงเป็นชาวเมืองปราณ”** ในยุคนั้นมีจำนวนราษฎรที่ตั้งอยู่ที่ปากน้ำปราณ 300 เป็นคนจีนโดยมาก ที่ตั้งเมืองปราณ 200 ที่แหลมหินประมาณ 200 เศษ รวมคนเมืองปราณ 5,000 คนเศษ ในช่วง พ.ศ.2427 (ซีวิวัฒน์ เที้ยวที่ต่าง ๆ ภาค 7 พระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช : 2510)

จากการศึกษาเอกสารพบว่า กลุ่มคน (ชาติพันธุ์) ต่าง ๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ปราณบุรี นั้นมีหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มคน (ชาติพันธุ์) ที่ปรากฏในช่วงพ.ศ.2427 นั้น จะเห็นว่า มีอยู่ 3 กลุ่ม คือ คนไทย คนปราณบุรี และคนจีน แต่เมื่อพิจารณาพื้นที่ปราณบุรีในช่วงก่อนพ.ศ.2427 จะเห็นว่า ปราณบุรีมีความเคลื่อนไหวไปตามรูปแบบการปกครอง ซึ่งพอสันนิษฐานได้ว่า กลุ่มคน (ชาติพันธุ์) ในปราณบุรีน่าจะมีหลากหลายมากกว่า 3 กลุ่ม เพราะในอดีตเป็นเขตพื้นที่ที่ติดกับ เมืองเพชร (เพชรบุรี) ราชบุรี และเคยเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลเพชรบุรี และมณฑลราชบุรี ซึ่งมีเขตติดต่อกับตะนาวศรี มะริด (พม่าในปัจจุบัน) (ธีระ เกียรติชัยภู่อารมณ์ : 2525)

จากข้อสันนิษฐานดังกล่าวพบว่า การมาอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในอดีตนั้นเป็นแต่เพียง การเข้ามาในรูปแบบการเคลื่อนไหวทางด้านกิจกรรมบางอย่าง เช่น การทำมาหากิน การอพยพหนี สงคราม และการเป็นเชลยศึก และการเมืองของแต่ละกลุ่มอีกด้วย กลุ่มที่เห็นได้ชัดเจนคือกลุ่มคน ไทยซึ่งในที่นี่น่าจะเป็กลุ่มอพยพเข้ามาของผู้คนจากภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มคนเมืองปราณ และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มคนเมืองเพชร ลักษณะเด่นชัดของชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่ม คือ การใช้ภาษาเดียวกัน ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่ตรงไปตรงมา โผงผาง เหมือนขวานผ่าซาก ฟังดูแล้วดูคั้น น่ากลัว ดังที่ ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ (ธงชัย สุนาพันธ์ : 2 พ.ศ. 2553 สัมภาษณ์) ได้กล่าว ว่า

“คนปราณบุรีมีนิสัยเหมือนคนเพชร เพราะพูดจาโผงผาง ดูคั้น น่ากลัว แต่จริง ๆ แล้ว เป็นคนใจดี ชอบช่วยเหลือ...”

จากการสัมภาษณ์และการพูดคุยกับคนในชุมชนพบว่า การใช้ภาษาท้องถิ่นเดิมเป็นการ ใช้คำพูดในลักษณะเดียวกัน ผู้คนในพื้นที่ที่มีความรักใคร่กัน และคนที่พูดภาษาเดียวกันถือได้ว่าเป็น พวกเดียวกัน จึงเป็นที่รักใคร่ของกลุ่มคนที่คบค้าสมาคม ซึ่งมีข้อสันนิษฐานเชื่อมโยงว่า เป็นภาษาที่ ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียงอย่างกลุ่มคนเมืองเพชร ลักษณะเด่นของคนปราณบุรี

(1) ด้านภาษา ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของคนเมืองปราณ เนื่องจากเมืองปราณ เป็นที่อยู่ อาศัยของหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษาที่ใช้พูดกันจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ภาษาประจำถิ่น จะเห็นคนเมืองปราณบุรีจะใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกันและกัน เป็นภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาเพชรบุรีต่างกันที่หางเสียงซึ่งจะมีความแตกต่างกันเพราะเป็นภาษาที่นุ่มนวลกว่าคนเพชรบุรี

1.2 ภาษาปักษ์ใต้ คนเมืองปราณบุรีที่อยู่ทางตอนใต้ของปราณบุรีและได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอปราณบุรี ใช้ภาษาปักษ์ใต้ด้วยสำเนียงปักษ์ใต้หรือพูดภาษาไทยกลางด้วยสำเนียงปักษ์ใต้

1.3 ภาษาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอปราณบุรี เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง ลาว มอญ ไทยอีสาน ใช้ภาษาของตนสื่อสารกันเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกันข้ามชาติพันธุ์ก็ใช้ภาษาไทยกลางเป็นการติดต่อสื่อสารเป็นการเฉพาะ

จากการสังเกตท่าทางท่าทีการพูด สร้อยคำ และบุคลิกภาพของผู้พูดที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้สัมภาษณ์แยกไม่ออกถึงสำเนียงว่าเป็นสำเนียงของคนปราณบุรีหรือของคนเพชรบุรีคำพูดซึ่งพิจารณาโดยสรุป ดังนี้

1. ตรงไปตรงมา

2. ไม่อ้อมค้อม แตกต่างจากภาษาของคนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ดังนั้น ภาษาที่ใช้ในการสนทนาก็เป็นภาษาที่มีความใกล้เคียงกัน เข้าใจง่าย ซึ่งความแตกต่างของภาษาของพื้นที่นี้จะมีอยู่ 2 กลุ่มคือ กลุ่มคน (ชาติพันธุ์) ในอำเภอปราณบุรี และกลุ่มคน (ชาติพันธุ์) ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มมีการเชื่อมสัมพันธ์ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี เป็นการผสมผสานกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะนิสัยที่คล้ายกันและไม่กลัวใคร

(2) ลักษณะนิสัยของคนปราณบุรี คือ เป็นคนใจกว้าง ตรงไปตรงมา รักพวกพ้อง มีน้ำใจ เอื้ออารี ชอบช่วยเหลือผู้คนหรือคนตกทุกข์ได้ยาก

(3) รักอิสระ ชอบใช้ชีวิตอิสระไม่มีพันธะกับกลุ่มอำนาจ ไม่ชอบอยู่ภายใต้ของกลุ่มอำนาจใด มีความคิดเป็นของตัวเอง

(4) รักบ้านเกิดและประเทศชาติ จากการเข้าไปสัมภาษณ์พบว่า บุคลิกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีต โดยมีลักษณะเฉพาะของผู้ว่าราชการการเมืองใน พ.ศ.2427 เป็นกรณีตัวอย่างในการพิจารณา

นอกจากนี้การสัมภาษณ์สิ่งที่ประจักษ์พยานคือคำพูดจึงสรุปเป็นประเด็นเฉพาะของชุมชนคืออัตลักษณ์ทางด้านภาษาของคนปราณบุรี คือ คนในละแวกเดียวกัน และคนที่อยู่ตามลุ่มแม่น้ำ ปากคลองปราณ และในเขตพื้นที่เมืองก็พูดในภาษาเดียวกัน เป็นการยืนยันถึงการ ใช้คำพูดที่เป็นภาษาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องของชาวปราณบุรีในเขตพื้นที่หนองกาว่า

“ในสมัยลูกเด็ก ๆ คนเขมร คนลาว ก็มีบ้าง แต่ต้นตระกูลของฉัน (สรรพนามของคุณลุง) มาจากเมืองเพชร ส่วนคนที่เข้ามาทีหลังมีทั้งเป็นเขย สะใภ้ มีทั้งคนภาคอีสาน คนเหนือ และคนได้พม่าเพิ่งเข้ามาในสมัยนี้ มารับจ้างเลี้ยงกุ้ง ทำงานก่อสร้าง ส่วนคนจีนก็มีบ้าง คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นคนไทย พอมาอยู่ที่อำเภอปราณบุรีก็ใช้ภาษาของเมืองปราณในการติดต่อสื่อสารกัน ”

(ลุงเรียง ทิพนนต์)

ผู้สูงอายุในหมู่บ้านหนองกา

ผลจากการศึกษาจึงพบว่า อำเภอปราณบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐาน เพื่อทำมาหากิน โดยแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มคนท้องถิ่นเดิม และกลุ่มชาติพันธุ์ไทในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยและคนจีนที่เข้ามาประกอบอาชีพ

(2) กลุ่มชนเผ่าไทยทรงดำ นิยมเรียกว่า ไทยดำ ผู้ไทยดำ ลาวช่วงดำ หรือลาวโห่ง ซึ่งอพยพมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ทั่วไป

(3) กลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อ 30 กว่าปีมาแล้ว

ในแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์กันจนแยกไม่ออก ยังพบอีกว่า อัตลักษณ์ที่สำคัญและเป็นจุดเด่นของอำเภอปราณบุรี คือ

(1) ภาษา เพราะภาษาปราณบุรี เป็นภาษาที่คล้าย ๆ กับภาษาเพชรบุรีต่างกันตรงสร้อยคำ และการใช้ภาษาในท้องถิ่นจะแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ภาษาไทย เป็นภาษาติดต่อราชการ และเป็นภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้สื่อสารเชื่อมสัมพันธกัน

2. ภาษาประจำถิ่น เป็นภาษากลุ่มอำเภอปราณบุรี ใช้ติดต่อสื่อสารกันเป็นการเฉพาะ โดยแบ่งภาษาถิ่นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเพชรบุรี และกลุ่มปราณบุรี

3. ภาษาปักษ์ใต้ เป็นภาที่คนปราณบุรีใช้ติดต่อกับคนใต้ด้วยสำเนียงปักษ์ใต้

4. ภาษาในชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นภาษาที่ใช้เฉพาะกลุ่ม เช่น พม่า ลาว กัมพูชา และเขมร

(2) ลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัยของคนปราณบุรีได้รับอิทธิพลจากคนเพชรบุรี หรืออีกข้อสันนิษฐานหนึ่งคือ คนเพชรบุรีกับคนปราณบุรีเป็นคนกลุ่มเดียวกัน สืบเนื่องจากพื้นฐานทางการปกครองในอดีต ลักษณะนิสัยเฉพาะคือ ตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม โงงผาง (ขวานผ่าซาก) รักอิสระ ไม่ชอบงานหนัก ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ เป็นคนดี พูดเสียงดัง เป็นข้อสันนิษฐานที่สอดคล้องกับภูมิประเทศที่อยู่ติดกับทะเลจึงต้องใช้เสียงแข่งกับแรงลมที่พัดผ่านเข้ามาจนต้องใช้เสียงดัง

(3) รักอิสระ

(4) รักบ้านเกิด

4.2.2 อุตลักษณ์ประวัติศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารและเว็บไซต์ท้องถิ่น พบว่า ประวัติศาสตร์เมืองปราณบุรี เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีฐานะเป็นเมืองจัตวา เป็นพื้นที่เขตปกครอง ซึ่งขึ้นตรงกับแขวงเมืองเพชรบุรี จนกระทั่งมีการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล จึงได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอปราณบุรี แขวงเมืองเพชรบุรี ปัจจุบันคือจังหวัดเพชรบุรี ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ ณ บ้านเพนียด จนกระทั่งวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการเหนือเกล้าให้รวมอำเภอเมืองปราณบุรี อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี

และอำเภอกำเนิดคนพลุณ จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นเมืองจัตวามาก่อน เข้าร่วมเป็นจังหวัดปราณบุรี (อำเภอปราณบุรี –วิกิพีเดีย <http://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอปราณบุรี> : 2555)

จะเห็นได้ว่าอำเภอปราณบุรีมีฐานะที่สูงกว่าที่คนโดยทั่วไปเข้าใจ โดยมีพื้นที่กว้างกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีดินแดนไปถึงประเทศพม่าในส่วนของติดกับปราณบุรี ถ้าดูจากแผนที่ประเทศไทยจะเห็นว่า “จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ตั้งอยู่ตรงส่วนที่แคบที่สุดของประเทศ ระหว่างทิวเขาตะนาวศรีกับอ่าวไทย กว้างเพียง 12 กิโลเมตรเท่านั้นอยู่ในท้องที่คลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ส่วนที่กว้างที่สุดอยู่ตรงอำเภอหัวหินกว้าง 60 กิโลเมตร และมีฝั่งทะเลยาวเหยียดถึง 244.8 กิโลเมตร ความยาวของจังหวัด 212 กิโลเมตร เมื่อพิจารณาอย่างชัดเจนเมืองปราณบุรีจะมีความเป็นประวัติศาสตร์ที่เด่นชัดมากกว่าเมืองประจวบคีรีขันธ์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงความสำคัญของเมืองไปตามอำนาจการปกครองในแต่ละยุคแต่ละสมัยเพื่อให้สะดวกต่อการบริหารจัดการ

แน่นอนว่า เมืองปราณบุรีเป็นเมืองที่สำคัญ เคยใช้เป็นชื่อเมือง (จังหวัด) มาครั้งหนึ่ง ก็มาก่อนเมืองประจวบคีรีขันธ์ เป็นเมืองเก่าทางภาคใต้ของอาณาจักรไทยมาแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองที่มีและเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแต่ไม่ปรากฏหลักฐานแต่ชัดเจนว่าตั้งขึ้นเมื่อใด เพิ่งปรากฏในกฎหมายตรา 3 ดวง ซึ่งพระพุทธรูปค้ำฟ้าจุฬาลงกรณ์ราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดเกล้าให้ชำระขึ้น มีความว่า “สมัยพระบรมไตรโลกนาถเป็นพระเจ้าแผ่นดิน สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีพระบรมราชโองการสั่งว่า “บรรดาข้าราชการอยู่ ณ หัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง ให้ถือศักดินาตามพระราชบัญญัติศักดินาหัวเมือง บัญญัติว่า “พระปราณบุรี เจ้าเมืองปราณได้ถือศักดินา 3,000 มัคคุ 1298 (พ.ศ.1919)

ยังปรากฏตามพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมืองตะนาวศรี (ปัจจุบันขึ้นกับจังหวัดมะริด ประเทศพม่า) เกิดเป็นกบฏ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้ารับสั่งให้สมเด็จพระเอกาทศรถ พระราชอนุชายกทัพจากกรุงศรีอยุธยาไปปราบกบฏเมืองตะนาวศรี สมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จยกทัพผ่านเมืองปราณบุรีพระเป็นทางผ่านไปยังเมืองตะนาวศรี

ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 เมือง
ปราณขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร และได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าให้แบ่งหัวเมืองต่าง ๆ ทางฝ่ายใต้
ขึ้นกับกลาโหม มหาดไทยและกรมท่า เมืองปราณให้ขึ้นกับกลาโหม

ดั่งที่กล่าวข้างต้นว่า เมืองปราณบุรีมีเนื้อที่กว้างขวางมาก สามารถทำความเข้าใจใน
ประวัติศาสตร์ชาติพื้นฐานของเมืองปราณ ได้ดังนี้

ทิศใต้จรดคลองบางปูฝ่ายเหนือ

ทิศเหนือติดต่อกับเขตอำเภอหนองจอก (ต่อมาย้ายที่ตั้งและเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอ
ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี)

ทิศตะวันออกจรดอ่าวไทย

ทิศตะวันตกจรดตะนาวศรี ประเทศพม่า

เมืองปราณบุรีมีที่ทำการเมือง (ศาลากลาง) ตั้งอยู่ในพื้นที่หลายแห่ง ตามลำดับ ดังนี้

1) แต่เดิมศาลากลางเมือง ตั้งอยู่ที่บ้านเมืองเก่า คือตำบลปราณบุรีในปัจจุบัน (โดยมี
คำยืนยันจากคุณลุงเอนกอดิตกำนันตำบลปราณบุรี ซึ่งปัจจุบันถูกน้ำทะเลกัดเซาะจนไม่สามารถมอง
ออกได้ว่าเคยเป็นที่ตั้งทำการเมืองปราณบุรี

2) พ.ศ. 2449 ได้ย้ายไปตั้งอาคารตึกตำบลปากน้ำปราณ (ตึกและที่ริมน้ำ โดย
เฉพาะตัวตึกตั้งอยู่ริมน้ำ ขณะนี้ตัวตึกถูกกระแสน้ำกัดเป็นคลองไปแล้ว ยังคงอยู่แต่ที่ดิน บริเวณ
ปัจจุบันเป็นที่ราชพัสดุ ให้ราษฎรเช่าปลูกบ้านอาศัย) โดยมีคำยืนยันจากผู้สูงอายุในชุมชนอย่างชัดเจน

3) ย้ายมาตั้งที่สถานีรถไฟปราณบุรีด้านตะวันออกริมแม่น้ำ ในตำบลเมืองเก่า เมื่อ
วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2459 จนถึง พ.ศ. 2520 รวมเวลา 60 ปี จึงถูกย้ายจากที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่
ใหม่ คือ หมู่ 3 บ้านเขาน้อย ติดกับถนนเพชรเกษม ณ ที่ดินของกระทรวงกลาโหม เมื่อ พ.ศ. 2520
(ประวัติความเป็นมาของเมืองปราณบุรี : 2554)

จากการศึกษาประวัติศาสตร์อำเภอปราณบุรี โดยเฉพาะพื้นที่ประวัติศาสตร์ คือ
เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบล

ปราณบุรี พบว่า ทั้ง 3 ชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของประวัติศาสตร์มีอยู่ 3 ประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ภูมิประวัติศาสตร์
2. สถานที่ประวัติศาสตร์

ทั้ง 2 ประเด็น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อำเภอปราณบุรี มีความมั่นคงในทุกรูปแบบและยังเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยไม่ว่างเว้นวันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ในสมัยโบราณมีการว่างเว้นจากผู้คนอยู่นานก็ตาม ในชั้นนี้ขอนำข้อค้นพบทั้ง 2 ชุด อธิบายตามพื้นฐานของข้อมูลที่ปรากฏทั้งจากคำบอกเล่าและเอกสารเผยแพร่ตามลำดับ ดังนี้

1) ภูมิประวัติศาสตร์ คือ ลักษณะพื้นที่ในอำเภอปราณบุรี อยู่ติดกับอ่าวไทยมีแม่น้ำสายหลักคือ แม่น้ำปราณบุรี ส่วนที่มีความสำคัญคือปากน้ำปราณหรือชาวบ้านมักจะเรียกว่า ปากคลองปราณ นอกจากนี้ในพื้นที่ปราณบุรีก็จะแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ใหญ่ ๆ คือ

- 1) พื้นที่ที่ติดกับทะเล
- 2) พื้นที่ที่ติดกับภูเขา

จากการสังเกตในพื้นที่พบว่า ทั้ง 2 พื้นที่ติดต่อกัน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพความแตกต่างกัน บ้างก็มีการผสมผสานเข้าด้วยกัน เป็นไปตามลักษณะของภูมิศาสตร์ เป็นคำสัมภาษณ์ที่ผู้นำชุมชนได้อธิบายถึงความแตกต่างกันว่า “พื้นที่อำเภอปราณบุรีมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้ชาวบ้านต้องมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันคือ การเกษตรจะอยู่ในพื้นที่ติดกับเชิงเขาห่างไกลจากทะเลและอีกกลุ่มคือกลุ่มที่มีภูมิศาสตร์ที่ติดกับอ่าวไทย ซึ่งสามารถประกอบอาชีพทั้ง 2 ลักษณะ คือ การทำการประมงและทำการเกษตร (มาโนช เอี่ยมละออ : สัมภาษณ์)

2) สถานที่ประวัติศาสตร์ คือ สถานที่ที่บอกความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ คือ เขาสามร้อยยอด ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่ศึกษา พ่อขุนด่าน สถานีรถไฟปราณบุรี และสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำปราณบุรี ห้องแถวไม้มีระเบียงลูกกรง มีมากและเป็นของดั้งเดิม

จากการสัมภาษณ์ยังพบว่า ประสบการณ์ที่คนในท้องถิ่นปราณบุรีจดจำแล้วอธิบายถึงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างภาคภูมิใจ คือ เรื่องเกี่ยวกับสงครามระหว่างไทยกับพม่า

และมอญ ยังมีวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องมาแม้ปัจจุบันนี้ก็ยังมียู่บ้างในบางพื้นที่ คือ การขุดบ่อน้ำไว้ให้ทหาร ในรูปแบบวัฒนธรรมเหล่านี้พัฒนาไปสู่การสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมของประชาชนในท้องถิ่น คือ การสร้างวัด โบสถ์ วิหาร ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวก็ขุดค้นพบกระดูกทหาร นอกจากนี้ในสถานที่ประวัติศาสตร์ยังมีเรื่องราวที่เกาะเกี่ยวกับความทรงจำของประชาชนอีกเป็นจำนวนมากในสมัยสงครามโลกที่ 2 ในพื้นที่แห่งความทรงจำอาทิ คลองคอย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ญี่ปุ่นเข้ามาโดยคำสั่งของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

“พม่าตีมอญแตกลงมาทางตอนเหนือ เราเรียกว่า บ้าน 5 กรกฎาคม ส่วนมอญก็มาตั้งหลักแล้วตีไทย ส่วนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ปล่อยให้ญี่ปุ่นเข้ามาในพื้นที่ได้โดยไม่ขัดขวาง...”

(เอนก คล้ายเพ็ญ)

อดีตกำนันตำบลปากน้ำปราณ

จากคำบอกเล่า เป็นภูมิหลังที่บ่งบอกถึงพื้นฐานประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนปากน้ำปราณทั้งที่อยู่ติดกับปากน้ำปราณและห่างไกลออกไปจากปากน้ำปราณ ความมีตัวตนอยู่ของชุมชนกับการต่อสู้ของคนในสมัยก่อนที่มีความพยายามอย่างกล้าหาญเพื่อปกป้องพื้นที่ให้รอดพ้นจากข้าศึกจึงเป็นที่ยืนยันของประวัติศาสตร์ว่า ในพื้นที่เคยมีประวัติศาสตร์สงครามระหว่างพม่า มอญ และไทย และการเข้าร่วมรบกับญี่ปุ่นของไทย ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นเหตุผลหนึ่งที่คนกลุ่มต่าง ๆ ได้ตกค้างอยู่ในพื้นที่ปราณบุรีที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน นับว่าเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่ง เพราะเคยใช้เป็นชื่อเมืองประจวบคีรีขันธ์มาครั้งหนึ่ง และเมืองปราณบุรีก็มาก่อนเมืองประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งทางภาคใต้ของอาณาจักรไทยมาแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองที่มีและเกิดขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าตั้งขึ้นเมื่อใด เพิ่งปรากฏในกฎหมายตรา 3 ดวง ซึ่งพระพุทธรูปยอคฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นนี้

จากการศึกษาเอกสารที่คนปราณบุรีและคนไทยทั้งประเทศต้องสูญเสียอย่างมีวันหวนกลับ พบว่า อำเภอปราณบุรี และอำเภอกุยบุรี ซึ่งอยู่ติดกับอ่าวไทยทางฝั่งตะวันออกมีการคำนวณพื้นที่ประกาศไทยโดยพระบริหารเทพธานี แล้วสรุปผลการคำนวณว่า “เราถูกรุกล้ำดินแดนเข้ามาถึง 2,600 เส้นหรือ (104 ตารางกิโลเมตร) ก็เพราะพื้นที่ที่เป็นรูปลายแฉบทอดจากเหนือจรดใต้ ทำให้อำเภอต่างๆ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เรียงหน้ากระดานไปตามชายทะเลนับจากเหนือไปได้ หัวหิน ปราณบุรี กุยบุรี เมืองทับสะแก บางสะพาน และบางสะพานน้อย (ธีระ เกียรติชัยอาภรณ์ : 2525).

ยังพบอีกว่า สถานที่ประวัติศาสตร์ของปราณบุรีที่มีมายาวนานเป็นการดำรงอยู่ของพื้นที่ เช่น ที่ว่าการอำเภอ มีเมืองเก่า ตึกนอกทะเลหมายถึงที่ทำการที่อยู่ในทะเลในปัจจุบันซึ่งถูกทะเลเซาะหาร่องรอยหลักฐานที่แน่ชัดไม่ได้ชัดเจน และยังมีหลักฐานอีกหลายชิ้นที่พอยืนยันยืนยันความเป็นประวัติศาสตร์ของพื้นที่ได้เป็นอย่างดีคือปืนครกเหล็ก มันอยู่บนน้ำโรงพัก ซึ่งมันเคยอยู่บนน้ำตึกที่ทำการมาก่อนหน้า จากคำบอกเล่าว่ามีการลากตึกออกมาจากทะเลด้วยช้าง ซึ่งสันนิษฐานกันว่าน่าจะอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 และตอนหลังก็ได้ย้ายไปที่ตลาดปราณบุรี ยืนยันคำกล่าวข้างต้นจากการสัมภาษณ์ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณว่า

“เขตปากน้ำปราณจะเป็นที่ว่าการอำเภอมาก่อน สร้างขึ้นสมัยอยุธยา มีเมืองเก่า เมืองจะมีตึกนอกทะเล เพราะในสมัยก่อนเขาสันนิษฐานว่า เป็นที่ทำการอำเภอ แต่ถูกน้ำทะเลเซาะไปหมดแล้ว แต่ก็มีหลักฐานอยู่ชิ้นหนึ่งที่พอจะยืนยันได้ว่าที่นี่เป็นเมืองเก่าเพราะว่ามันมีปืนครก ปืนครกเหล็ก มันอยู่บนน้ำโรงพักปากน้ำปราณ...”

(นายธงชัย สุนาพันธ์)

ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

จากการเข้าไปศึกษาถึงประวัติศาสตร์เมืองปราณบุรีปัจจุบันไม่นับเมืองกุยเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยตำบลปากน้ำปราณ ปัจจุบันได้แบ่งแยกพื้นที่เพื่อเหมาะสมต่อการบริหารปกครอง และการจัดเก็บภาษีและเพื่อให้ชุมชนได้บริหารจัดการตนเองลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชุมชน เป็น

เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และตำบลปราณบุรี นอกจากนี้ยังมี ตำบลเขาน้อย ตำบลศิลาลอย ตำบลไร่เก่า และ ตำบลสามร้อยยอด ซึ่งติดกับทะเลอ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของชาวบ้านผ่านสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นประสบการณ์ความทรงจำตามผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งสอดคล้องกับปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ (พ.ศ.2553 : สัมภาษณ์) เกี่ยวกับสถานที่คือทางรถไฟปราณบุรี และสอดคล้องกับกำนันนอก ผู้ให้สัมภาษณ์หลักพร้อมกับความเห็นของลุงประดิษฐ์ ประคำทอง ผู้สนับสนุนข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยได้ประมวลหาคำตอบจากคำบอกเล่าทั้งหมด จะเห็นได้ว่า สถานที่ประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตเขาได้มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและให้ความสำคัญต่อสถานที่ที่ได้กล่าวมาข้างต้นอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้นำมาผสมผสานเรื่องราวในอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ความสามารถในการพึ่งตนเองของประชาชนก็เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตก็ตาม โดยภาพรวมการรับรู้ตัวตนในด้านประวัติศาสตร์ที่เห็นได้เด่นชัดคือ

1. ภูมิหลังของชุมชน
2. วัฒนธรรมชุมชนและ
3. วิถีชีวิตชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนโดยทั่วไปรวมทั้งผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ทราบถึงประวัติที่แท้จริงของชุมชนว่ามีสถานที่ประวัติศาสตร์เป็นมาอย่างไร มีแต่เพียงข้อมูลที่เล่ากันมาเพียงเล็กน้อยจึงไม่มีการศึกษากันอย่างจริงจัง ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความรักในท้องถิ่นจึงลดลงอย่างเห็นได้ชัด การเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนเป็นเป้าหมายที่ค้นคว้าเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ท่ามกลางพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละสมัยของปราณบุรีเป็นที่อยู่อาศัยของคนหลายกลุ่ม พิธีกรรมและความเชื่อ มีวิถีชีวิตดำรงอยู่ในอาชีพหลักคือ

- 1) การประมง
- 2) การเกษตร
- 3) การผลิตและแปรรูปเพื่อเศรษฐกิจภายนอกชุมชน

ทั้งนี้ ชุมชนไม่ละทิ้งแนวคิดหรือฐานคิดการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฉะนั้น อัตลักษณ์ชุมชนของอำเภอปราณบุรี จึงมีลักษณะเด่นตามแง่มุมต่าง ๆ

ภาพที่ 3 การสัมมนาชุมชนในวัดนาห้วย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า ในช่วงของการดำรงอยู่ของประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานี้บางช่วงก็ไม่ห่างจากยุคสมัยของคนในยุคปัจจุบันมากนัก ปัจจุบันประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้ปกครองจำเป็นที่คนรุ่นหลังจะต้องเรียนรู้และตระหนัก ดังสถานที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของพื้นที่คือ พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ มีประวัติศาสตร์และคนแก่เล่าเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จสมัยเลิกทาสแล้ว เมื่อประมาณ พ.ศ.2433 ปรากฏว่า พระองค์เจอลมพายุ บริเวณถ้ำพระยานครที่สามร้อยยอด แล้วเสด็จไปในถ้ำเพื่อพักแรมจึงโปรดฯสร้างที่พัก เรียกว่า พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ ซึ่งตอนนี้ก็เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วยังทะนุบำรุงไว้เป็นอนุสรณ์

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่เมืองปราณบุรี มีสถานที่ประวัติศาสตร์ เรื่องราวบางอย่างที่ถูกผูกโยงเข้าไว้กับสถานที่ประวัติศาสตร์ ที่สามารถมองเห็นร่องรอยอัตลักษณ์ของชุมชนปราณบุรี

แม้วันเวลาเปลี่ยนแปลงไป ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้จากการประมวลและสัมภาษณ์ทั้งผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนที่ได้เมตตาให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนพบว่า ปัญหาของการดำรงไว้ซึ่งสถานที่ประวัติศาสตร์ของปราณบุรีที่ค้นพบทั้งในแง่ของสถานที่ และที่ดิน และยังพบอีกว่า การแสดงอัตลักษณ์ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ทั้ง 2 ด้าน มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญและทุ่มเทเพื่อเป็นมรดกต่อคนรุ่นต่อไป โดยไม่คิดเสียดายกับเวลาที่ต้องสูญเสียไป (ลุงประดิษฐ์ ประคำทอง : 2 พฤษภาคม 2553 สัมภาษณ์) ดังต่อไปนี้

1. ขาดการศึกษาและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และตัวตน

2. การอนุรักษ์และการเห็นความสำคัญที่ไร้ทิศทางของคนในท้องถิ่น

3. ระบบทุนนิยมเข้าไปครอบงำในส่วนของการบริหาร

4. ขาดการเยียวยา ปรับปรุง และการอนุรักษ์ในส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง

ผลจากการศึกษาพบว่า ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังบอกความเป็นมาของผู้คน ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตของชุมชนกับภูมิประวัติศาสตร์ และสถานที่ประวัติศาสตร์ แหล่งทำมาหากินในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน บางสมัยอาจมีปัจจัยบางอย่างที่อาจทำให้เรื่องราวถูกตัดทอนลงไปจนหาร่องรอยได้ไม่ชัดเจน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังบอกถึงลักษณะนิสัยความเป็นตัวตนของคนในแต่ละยุคสมัยแม้ไม่ได้อยู่ร่วมสมัยก็ตามเพราะบุคลิกภาพเฉพาะของคนแต่ละกลุ่มมีความต่อเนื่องกับพื้นที่เดิม ๆ การปรับตัวก็เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง ประวัติศาสตร์ยังดำเนินต่อไปกับเรื่องราวที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่มันจะยึดโยงและเกี่ยวพันกับสิ่งที่ปัจจุบันเป็นประวัติศาสตร์ในอนาคต สิ่งที่สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลหรือเอกลักษณ์ของบุคคลได้ดีที่สุด ประกอบด้วย

1. การเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบันของคนในชุมชน

2. การบันทึกเรื่องราวทุกประเด็นที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน

3. การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ไปสู่คนรุ่นใหม่

4. แสดงการมีตัวตนของคนในชุมชนอย่างมีเอกลักษณ์

กล่าวโดยสรุป การก่อเกิดของประวัติศาสตร์จนบอกความเป็นตัวตนจะมีขึ้นได้ก็ด้วยวิถีของชุมชนที่แสดงลักษณะเฉพาะที่บอกได้ว่านี่คือตัวของฉัน ชุมชนของฉัน บ้านของฉัน รวมถึงวัฒนธรรม ภาษาและลักษณะนิสัยของฉัน ที่แสดงออกมาแล้วมีความโดดเด่นในเชิงความเป็นตัวตนที่มีจิตวิญญาณมาตั้งแต่ต้น ชุมชนมีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เห็นความมีตัวตนอย่างแท้จริงของตน พฤติกรรมที่แสดงออกมา เป็นอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อชุมชนของตน การถ่ายทอดประวัติศาสตร์เชิงพฤติกรรมของตนออกมาให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป และผสมผสานระหว่าง อัตลักษณ์รุ่นเก่ากับอัตลักษณ์สมัยใหม่ ทำให้ชุมชนดำเนินชีวิตตามร่องรอยของประวัติศาสตร์อย่างมั่นคง ความเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์ทำให้ชุมชนเข้าใจพื้นฐานเดิมของตน นำมาซึ่งความหวงแหน ปกป้องรักษาความเป็นชุมชนตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ การร่วมมือกันสร้าง ร่วมมือกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนอย่างแท้จริง เป็นปัจจัยสร้างเสริมการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน ฉะนั้น การเข้าก้าวสู่ความมั่นคงของชุมชนก็จะยั่งยืนถาวร

4.2.3 อัตลักษณ์วิถีชีวิต

ภาพ 4 วิถีชีวิตชุมชนด้านการประมงของชาวปากคลองปราหม

ภาพที่ 5 การตากหมึกหลังจากการคัดเลือกเสร็จเรียบร้อยแล้ว

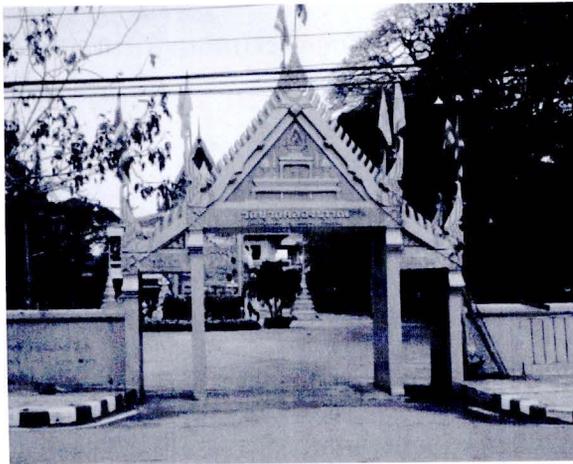
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนปราณบุรีจะเห็นได้ว่า คนในชุมชนจะมีความเชื่อเรื่องชาติพันธุ์ที่เกาะเกี่ยวไปกับประวัติศาสตร์เข้าไว้ด้วยกันอย่างเหนียวแน่นในท่ามกลางของการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลต่อการรวมกลุ่มกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะกลุ่มไหนที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ใดย่อมนำความเชื่อนั้น ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประกอบด้วย วัด ความเชื่อ วิถีชีวิต โดยพิจารณาวิถีชีวิตชุมชนปราณบุรีผ่าน โครงสร้างชุมชนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมผัสได้ ดังนี้

1) วัด ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในพื้นที่ปราณบุรี พบว่า ชุมชนปราณบุรีในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา คือ เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนามีวัดเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม ในแต่ละพื้นที่วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์รวมกิจกรรมตลอดทั้งปี ทั้งในเทศกาลและนอกเทศกาล เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม ในเทศกาล คือ เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน สงกรานต์ เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีความเชื่อ นอกเหนือจากศาสนา เช่น ผีสามเทวดา ผีบรรพบุรุษ มีการปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง ในทุก ๆ ครอบครัว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมของคนในชุมชนที่เกี่ยวกับวัด

ที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนโดยจัดเป็นกิจกรรมเพื่อช่วยกันดูแลชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการพึ่งพาตนเองของชุมชน ใช้ทุนน้อยหรือแทบไม่ใช้เลยเป็นความเชื่อซึ่งกันและกันดังคำสัมภาษณ์ที่น่าสนใจว่า

“คนแก่ คนใหญ่ (ผู้มีอำนาจ) ทำโน่นทำนี่ ช่วยกัน นัดพบกันทำในวันพระ เป็นวันพัฒนาชุมชน พอมาอยู่ร่วมกัน จัดตั้งเป็นกิจกรรม มีการประชุมวันพระ ต่อมาเปลี่ยนเป็นวันโกน...”

(นกลีเก็ก เกตุสยาย)

ภาพที่ 6 วัดปากคลองปราณ

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากข้อมูลชุมชนผ่านปราชญ์ชุมชนที่เป็นเรื่องเล่า มีแนวคิดบ่งบอกถึงการรวมศูนย์ เพราะความเชื่อเรื่องของขลังศักดิ์สิทธิ์ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้และเป็นที่เล่ากันโดยทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรื่อง “...จระเข้ที่วัดปราณ เมื่อก่อนเขาเรียกว่า “เมืองเก่า” และที่นี้ตอนหลังมาเรียก “วัดปราณ” สมัยก่อนต้องลงอาบน้ำที่แม่น้ำปราณ ตรงทำวัด เพราะพระ

จะไปสร้งน้ำกันตอนเย็น ๆ พระสร้งน้ำแล้วแต่ท่านมีคาถาแปลงเป็นจระเข้ ว่ายน้ำบ้าง ดำน้ำบ้าง พอโผล่ขึ้นมา ก็กลายเป็นพระ จากนั้นเขาทำให้มีรูปจระเข้อยู่หน้าวัด...”

ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนเห็นว่า โดยทั่วไปวัดมีบทบาทสำคัญ เป็นศูนย์รวม เป็นแบบอย่าง เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนซึ่งกลายเป็นกลายเป็นอัตลักษณ์เพราะทุกขั้นตอนจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ตั้งแต่เกิดจนตาย แนวคิดหลักหรือหน้าที่หลักที่คนในพื้นที่ชุมชนปรารถนาบุรีตระหนักคือการดูแลวัด บำรุงวัด วัดเป็นผลรวมของชุมชนที่แสดงอัตลักษณ์ได้ชัดเจนเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ศูนย์กลางการทำกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมของชุมชนแม้บางกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาก็ตาม เช่น เรื่องการประชุมของชาวบ้านที่ทำงานด้านพัฒนาระบบเครือข่ายก็ใช้วัดเป็นสถานที่ในการประชุม ปรึกษาหารือหรือทบทวนข้อผิดพลาดที่ได้ดำเนินไปได้ อย่างชัดเจน วัดเป็นสถานที่บ่งบอกการมีอยู่อย่างมีตัวตนของชุมชนได้ตลอดเวลา การจะเห็นอัตลักษณ์หรือตัวตนที่แท้จริงนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชาวปากน้ำปรามาโดยตลอดก็คือ “วัด” ไม่แตกต่างกับภูมิภาคอื่น ๆ ชาวปากน้ำปรามยังคุ้นเคยกับกิจกรรมที่วัด ประกอบด้วย (1) หลักการปกครอง (2) วิถีชีวิตกับอาชีพ ชุมชนพึ่งตนเองได้ให้สังเกตที่วัด ความเจริญรุ่งเรืองของวัดให้สังเกตที่ชุมชน เพราะวัดเป็นศูนย์กลาง แต่วัดไม่ได้ทำมาหากินอะไรอยู่ที่ความศรัทธาของชาวบ้าน

“ผมอยากให้มองวัด งานประเพณีของวัด เวลาวัดมีงานความเข้มแข็งของชุมชนมี ไม่งั้นที่บอกว่า คนที่ศรัทธาวัดให้ความร่วมมือ งานงานทุกอย่างล่ว่งไปด้วยดี...”

(คุณลุงสมใจ สุศรี)

บุคคลต้นแบบกำเนิดเรือไคปลาหมึก

อัตลักษณ์ชุมชนด้าน วิถีชีวิตของชุมชนปรามาบุรีจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย ภายในวัด ฉะนั้น วัดเป็นสถานที่บอกเล่าชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์และ วิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้มีวัดชี้แนะแนวทางวิถีการปฏิบัติตนตามแนวคิดศาสนาที่พยายามสอนให้คนพึ่งพาตนเอง

ก่อนที่จะฟังพาสั่งอื่นใด เป็นการยืนยันในเชิงประวัติศาสตร์ว่าพื้นที่นี้มีวัดที่มีผู้คนศรัทธาและอยู่ร่วมกับชุมชนมาโดยตลอด ซึ่งมีคำยืนยันจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารชุมชนว่า

“เท่าที่รู้มาจากคนเฒ่าคนแก่ประมาณกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีวัดเขาน้อยพบศิลาแลงเสมา วัดปากคลองปราณเจ้าอวาสรูปที่เท่าไรก็ไม่รู้ที่สันนิษฐานนะ ท่านจะนั่งทางใน(สมาธิ) ท่านจะอยู่วัดเขาน้อย แสดงว่า 2 วัดนี้ต้องเก่าแก่และต้องสำคัญต่อชุมชน...”

(นายธงชัย สุนาพันธ์)

ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

ผลจากการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ที่บอกความเป็นตัวตนของชุมชนในอำเภอปราณบุรียึดโยงกับวัด ฉะนั้น “วัด” เป็นจุดศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมของชุมชนในด้านประเพณี พิธีกรรมและเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตวิญญาณของคนในอำเภอปราณบุรี เป็นแหล่งรวมทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิต โดยนับโครงสร้างหน้าที่ที่ทุกคนมีสำนึกร่วมต่อกันแล้วมีการติดต่อประสานงานเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการเป็นอยู่ของชุมชนที่ปรากฏอยู่ในสัญลักษณ์ที่ส่งให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความดี และมีแนวทางในการดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน

2) ความเชื่อ : พระพุทธศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิต

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สัญลักษณ์ของการรวมกลุ่มผ่านเรื่องเล่า สัจธรรม ผูกโยงกับวิถีชีวิตอย่างลึกซึ้งเป็นมิติที่ถูกเชื่อมโยงไปตามประสบการณ์ นอกจากนี้มีการเชื่อมโยงกับสังคม การอยู่ร่วมกันกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละภูมิภาคมีความคิด ความเชื่อหรือปรัชญาชีวิตที่แตกต่างกัน อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนในทุกชาติพันธุ์คือขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของตน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีงานบวชนาค ประเพณีการแต่งงาน การแต่งตัว และคนในอำเภอปราณบุรี มีบุคลิกภาพเป็นคนเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กัน ประเพณีดั้งเดิมบ้านไหนเดือดร้อนเขาก็จะช่วยเหลือกัน

“การ เอื้อเฟื้อกัน เพื่อแผ่กัน ได้รับอิทธิพลจากเมืองเก่าคือ เพชรบุรี มาที่บ้าน
แหลม ชะอำ พุดง่าย ๆ คนเพชรอยู่ที่นี่ นำประเพณีการแข่งขันเรือมาด้วย นอกจากนี้ก็มีความเชื่อ
เกี่ยวกับพุทธศาสนา”

(นายธงชัย สุนาพันธ์)

ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ มีความเชื่อที่หลากหลาย ปฏิบัติตามความเชื่อที่
ถูกถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคน เรื่องเหล่านี้ถูกเล่ากันมาจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จน
กลายเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทุกคนเข้าใจเป็นแบบเดียวกัน คนข้างนอกมองมาก็เห็นเป็น
เอกลักษณ์ของชุมชนปราณบุรี โดยเฉพาะวิถีชีวิตของชุมชนปราณบุรีในด้านวิถีชีวิต ประกอบด้วย

1. การรวมกลุ่ม (การคบหาสมาคม)
2. วิธีคิดแก้ปัญหา
3. ระบบความเชื่อ/ปรัชญา
4. ปรัชญาคำทาย
5. สุนทรียศาสตร์ชุมชน
6. พิธีกรรมชุมชน

จากการศึกษาพบว่า อำเภอปราณบุรีเป็นพื้นที่แห่งรุ่งอรุณของมนุษย์ที่เริ่มเข้าสู่โลกแห่ง
ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมาโดยตลอดตั้งแต่เกิดจนตาย การประกอบอาชีพผ่าน
ความเชื่อที่เร้นลับมองไม่เห็นมารุ่นแล้วรุ่นเล่า เมื่อมองไปข้างหน้าจะต้องเหยียบย่ำประสบการณ์
แห่งความเชื่อที่ไม่มีวันจืดจางลง ชุมชนปราณบุรีมีความพยายามหาที่พึ่งของตนตามแบบเฉพาะจน
กลายเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่ยังแน่นในชีวิตและจิตวิญญาณ กลายเป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็น
ตัวตนที่ก่อเกิดกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยมีผู้นำทางศาสนาเป็นสื่อกลางทางสังคมได้อย่างลึกซึ้ง
ทุกคนมีความเชื่อต้องเดินเท้ากันไปเพราะปู่ ย่า ตา ยาย ไปบวชเรียนที่วัดนาห้วย ความเชื่อที่เต็มไปด้วย
ด้วยสำนึกและจิตวิญญาณคนบ้านหนองกามีความเชื่อว่าวัดที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวัดบรรพบุรุษ เขาต้อง

คุณไม่ต้องสร้างให้เสียเงินทุกคนช่วยกันรักษาวัด และทุกคนร่วมมือกัน ถนนหนทางหลวงพอแก้วก็มาช่วยกันตัด อาศัยหลวงพ่อก่อนปี 2509 ประเพณีหมู่บ้าน เช่น ชายข้าวเปลือก ทำบุญกลางบ้าน ทำบุญส่งวัด ส่งเกวียน หรือทำงานสงกรานต์ การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนมีความพยายามในทุกด้านเพื่อตอบสนองการเป็นอยู่ของตนอย่างสมบูรณ์ผ่านประเพณี และพิธีกรรมความเชื่อที่ถูกปลูกฝังจากกลุ่มคนต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย รวมทั้งพระสงฆ์ อันเป็นจุดศูนย์รวมของคนในชุมชนและได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มาถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ มา จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม อย่างสังเกตเห็นได้เป็นประจักษ์ กิจกรรมบางอย่างส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นตัวตนออกมา ทั้งรูปแบบและวิถีแห่งการรวมกลุ่มกันของคนในสังคมด้วยวิธีการหล่อหลอมให้คนในสังคมนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นการก่อเกิดประสบการณ์ที่อยู่ได้หลายชั่วอายุคน ความร่วมมือกัน เช่น การแต่งงาน งานบวช งานศพ ก็จะทำให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี บางทีก็ไม่จำเป็นต้องไปขอ ไม่ต้องไปบอกมาก เป็นงานประเพณีบวช ญาติบ้าง เพื่อนบ้านบ้าง เป็นต้น ชาวบ้านช่วยกันส่วนการร่วมงานตามประเพณีก็ได้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ในยุคปัจจุบันจะเห็นว่างานประเพณีก็ซบเซาเพราะคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการทำงานนอกบ้านและอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่ต่างถิ่นและมีรายได้มากกว่าที่เหลือกก็เข้าไปเรียนในเมืองบ้าง ในกรุงเทพฯ บ้างวัดนหัวยเป็นสภากาชาดธรรม ยังมีตำนานสงกรานต์ได้อิทธิพลจากวัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ที่เขารีกกลงบนหลักศิลาซึ่งความเชื่อประกอบไปด้วยการไหว้ครู พอไหว้ครูจบมีการรำถวาย เกิดปรากฏการณ์ฟ้าครีมี บางที่ฝนตก พอเสร็จพิธีไหว้ครูฝนก็หาย ฟ้าก็สว่าง การกำหนดวันนั้นเป็นวันที่ 13 ช่วงเวลาไม่แน่ชัด บางที่เป็นเวลาเช้า บางที่เป็นเวลาเที่ยง ส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีขบวนแห่เทียน พระพรหมเป็นรูปต่าง ๆ แล้วแต่ว่าปีนั้นจะตรงกับนางสงกรานต์ชื่ออะไร นอกจากนี้ยังมียังมีความเชื่อเกี่ยววันสงกรานต์ซึ่งเป็นต้นตำนานที่ทำให้พระพรหมตัดเศียรตัวเอง จากการศึกษาพบว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความเชื่อที่ถูกหล่อหลอมให้คนรวมกันแล้วกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของนิสัยใจคอ ความเป็นตัวตนที่ถูกแสดงออกอย่างมีพลัง และยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ฉะนั้น รัฐและภาคเอกชนควรเข้ามาให้ความสำคัญและสนับสนุนความเป็นตัวตนของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิด

การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน วัฒนธรรมแถบนี้จะไม่ใกล้เคียงกันมันเลยเป็นสถานที่กลมกลืนกันไป ไม่มี การแย่ง เช่น ประเพณีต่าง ๆ ของเพชรบุรีกับปราณบุรีจะใกล้เคียงกันมาก คล้ายคลึงกันมาก พอ เริ่มต้นภายในพื้นที่ต้องมาผสมผสานกันไป กลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน หลักความเชื่อ การ จัดรูปแบบมันใกล้เคียงกัน การสร้างฐานคิดของชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง คือ “การออกเรือ แม่ย่านาง” ตามความเข้าใจของชุมชนผ่านความเชื่อ เพื่อขจัดความขัดแย้งทางสังคม และผ่านมิติ ของกลุ่มคนแต่ละกลุ่มที่มีความซับซ้อนกัน ภาพที่เห็นผ่านช่วงเวลาถูกมองลงไปตามมายาคติ จน นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ภาพของความร่วมมือของประชาชนในชุมชนที่แต่ละคนผ่านประสบการณ์ แนวคิดที่สลับซับซ้อนอย่างสม่ำเสมอถึงแม้จะเป็นนามธรรมแต่ก็ยังสามารถสัมผัสถึงมายาคติที่อยู่ เบื้องหลังอย่างชัดเจน รัฐจึงต้องเข้ามาประคับประคองฐานคิดที่เป็นมายาคติแห่งความเชื่อใน รูปแบบที่เป็นความต้องการที่จะส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างที่รัฐต้องการ ฉะนั้น ภาพ ของความทรงจำของชุมชนแล้วมีความกลมกลืนกับชีวิตประจำวันขวัญกำลังใจที่มีต่อบุคคลใน ประวัติศาสตร์ รัฐ ชุมชน ต้องศึกษาร่วมกัน โดยผ่าน ความเชื่อในเชิงประวัติศาสตร์ ความเชื่อที่ เกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับการพึ่งพิง

“พวกเราชาวชุมชนตำบลปราณบุรี เห็นความสำคัญและมีสำนึกต่อความเชื่อที่ยังคงวิถี ของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เอาไว้ให้กับลูกหลาน...”

(กลุ่มชาวบ้านตำบลปราณบุรี
และลุงสุชาติ งดงาม ตำบลปากน้ำปราณ)

จากการศึกษายังพบอีกว่า การริเริ่มกิจกรรมที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมา เชื่อมโยงกับการบริหารหรือดูแลชุมชน โดยทุกคนมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญต่อกิจวัตรประจำ ท้องถิ่นจนได้ชื่อว่า “การพัฒนาชุมชน แล้วนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้” ประโยชน์ ที่สำคัญในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ผ่านแนวคิดและความเชื่อทางศาสนา คือ สติ เป็นตัว ควบคุมพิจารณาอย่างถ่องแท้ในปัญหาที่เกิดขึ้น อาศัยการคิดที่รอบคอบ คิดล่วงหน้าไว้เป็นเรื่อง ๆ คำว่า “ลืมหูลืมตา” จึงไม่ค่อยเกิดที่คิดแล้วผิดพลาดก็มีน้อยมาก เพราะเราอาศัยสิ่งที่ทำไม่ผิดกฎหมาย

ไม่ผิดศีลธรรม เป็นตัวชีวิตก่อนที่จะทำอะไรที่จะเป็นประโยชน์ส่วนรวมที่เป็นแนวคิดหลัก ดังที่
ปราชญ์ชุมชนหมู่บ้านหนองกาได้กล่าวไว้ว่า

“มุมมองมันถูกต้องไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย มีประโยชน์ยิ่งมุนั้นเลย ใครจะ
วิจารณ์อะไร ใครประท้วง เอาสองตัวนี้มาตัดสินใจ แล้วรวมกลุ่มกันเตรียมงาน มีการจัดสรร
ประเพณี พิธีศาสนา โดยกำหนดเอาวัน 14 ค่ำ หรือวันพระ วันโกนเป็นวันประชุมและวันพัฒนา...”

(ลุงเรียง ทิพนนต์)

ปราชญ์ชุมชนหนองกา

ผลจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิต บริเวณปาก
คลองปราณ โดยมีการแสดงออกถึงความเชื่อร่วมของสังคม การปฏิบัติตนของชุมชนจึงมีความไม่
แตกต่างกัน โดยอาศัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาความเชื่อเรื่องประเพณีต่างที่มีความเกี่ยวข้องกับ
ชีวิต ความเชื่อเรื่องผี และความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นที่พึงพาจิตใจของคนในชุมชน ต่างคน
ก็เคารพซึ่งกันและกันโดยเฉพาะเคารพอาวสุ อัครลักษณะที่แท้จริงเกี่ยวกับความเชื่อจึงเป็นมิติที่
ละเอียดเข้าไปสู่จิตวิญญาณ ทำให้เกิดการแสดงออกที่เหมือน ๆ กัน ไม่ว่าพื้นฐานของการเป็นอยู่ที่
แตกต่างกันในบางพื้นที่ เช่นพื้นที่ที่ติดกับอ่าวไทยและปากน้ำปราณและกลุ่มพื้นที่ที่ห่างไกล
ออกไปจากทะเลอ่าวไทยและปากน้ำปราณแต่ทุกกลุ่มก็เชื่อมโยงความเป็นตัวตนของตนออกมา
อย่างชัดเจนในระบบการเป็นอยู่และวิถีทางแห่งการปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป อัครลักษณะด้านความเชื่อนั้นเมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบจะเห็นว่ามิ
สาระสำคัญที่ทำให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นประกอบด้วยเหตุผล 5 ประการ คือ

1. แนวคิดทางด้านพุทธศาสนา
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี
3. วิถีชีวิตชุมชน
4. การเคารพสิ่งศักดิ์
5. การเคารพอาวสุ

6. การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

7. การมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

3) วิถีชีวิต เป็นการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องด้วยธรรมชาติโดยเฉพาะด้านอาชีพซึ่งเป็นการพึ่งตนเองมาหลายร้อยปี

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนปราณบุรีเป็นแหล่งรวมของผู้คนที่เข้ามาอยู่อาศัย ภูมิศาสตร์อำเภอปราณบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ กลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาประกอบอาชีพทางด้าน การประมง และ การเกษตร ชุมชนปราณบุรีมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นอิสระ เช่น สับประรด มะม่วง มะพร้าว และทำนา สมัยก่อนมีสภาพพื้นที่ ไม่มีระบบชลประทาน ใช้น้ำฝนที่ตกต้องตามฤดูกาล และเป็นการปลูกเพื่อการยังชีพมากกว่าค้าขาย อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพคือ การประมง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประมงขนาดใหญ่ และประมงชายฝั่ง เริ่มหยุดการทำนาเมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว สาเหตุสำคัญคือ 1) ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล 2) ประกอบอาชีพเลี้ยงปลา พื้นที่ทำการเกษตร การประมง เรือเล็กมีอยู่ 300 ลำ ของตำบลปากน้ำปราณ เรือใหญ่ก็ประมาณ 100 กว่าลำ เรือใหญ่ก็จะออกหา ปลาหมึกและปลาทุ มีที่ยืนย่นในวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละรูปแบบจากการสัมภาษณ์ คือ

“อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพคือ การประมง คือ ประมงขนาดใหญ่ และประมงชายฝั่ง พื้นที่ทั่วไป หมู่ 3 และหมู่ 4 เป็นพื้นที่ทำนา แม้เป็นดินเค็ม แต่ก็ทำนาได้ เริ่มหยุดการทำนาเมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว สาเหตุสำคัญคือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล...”

(มานิช เอี่ยมละออ)

กรรมการบริหารจัดการศูนย์ฯสิรินาทรราชินี

จะเห็นได้ว่า จุดร่วมสำคัญของวิถีชีวิตชุมชนปราณบุรีที่มีการเกาะเกี่ยวให้สังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องสร้างสายสัมพันธ์ของความหลากหลาย ดังนี้ คือ

1. ด้านวัฒนธรรม
2. ด้านประเพณี

ผลจากการศึกษาในวิถีชีวิตชุมชนปราณบุรีที่มีการผสมผสานทั้งชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์
วิถีชีวิตด้านความเชื่อในหลายหลายมิติ จนถูกหล่อหลอมมาเป็นมิติเดียวกันทำให้เกิดผล ดังนี้

1. ความสุขของสังคม
2. ความสงบของสังคม
3. การปรองดองของสังคม

3. ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี แต่ที่ทำให้สังคมมีความสงบ มีความสุข มีความ
ปรองดองกัน ‘

ฉะนั้น ชุมชนต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ด้วยวิธีการเล่า
เรื่อง การละเล่น และบทร้องและยังมีการผสมผสานระหว่างพิธีกรรมกับการแสดงพื้นบ้าน เช่น
พิธีกรรมการบวชโดยใช้กลองยาวเป็นตัวนำ และมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีของแต่ละชาติพันธุ์
เป็นวิถีชีวิตที่สำคัญต่อชุมชน ปัจจุบันไม่แน่ชัดว่ายังมีชุมชนไหนละเล่นกันอยู่บ้าง คือ การเดิน
กระเบื้องมาต่อให้กลม ๆ แล้วมาต่อกัน เก็บอิฐที่พังมาเรียงกันทำถนนในสายต่าง ๆ ในชุมชน
ปราณบุรีบริเวณปากน้ำสำหรับเดิน ทางราชการและทางวิชาการด้านวัฒนธรรมไม่ได้บันทึกสิ่ง
เหล่านี้ไว้ การบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม การละเล่นและวิถีชีวิต สังคมไทยไม่
นิยมการบันทึก เราอาศัยชาวต่างชาติในการบันทึก หรือการบอกเล่าต่อ ๆ กันมาของชุมชน
เมื่อก่อนชุมชนจะมีความสุขมาก มีเรื่องเล่า ประเพณี มีหม่ร้อง ขับร้อง เพลงชาวบ้านคันกันสด ๆ
ในหน้าเทศกาล ช่วงตรุษจีน อากาศมันร้อนก็จะไปนั่งชายทะเล พอเริ่มพลบค่ำเริ่มไปชายทะเล
แต่ละชุมชนก็ไปรวมกลุ่มกันเล่นแม่ศรี ร้องเพลงแม่ศรี ผู้ชายก็จะไปเล่นอึ่งอ่าง ลิงลม เขาก็จะมี
วิธีเล่นของเขา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตชุมชนเล่นกันอย่างสนุกสนานมาก ๆ พอตกเวลามีด บางคนก็เล่นผี
ฟุ้งได้ แล้วเกาะเอวกันเป็นกิโลยาวเหยียด แล้วก็วิ่งไปส่งเสียงร้องไปเรื่อย ๆ เรียกกันว่าผีฟุ้งได้”

“ทางราชการและทางวิชาการด้านวัฒนธรรมไม่ได้บันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้ การบันทึก
เรื่องราว ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม การละเล่นและวิถีชีวิต...”

(พระอาจารย์กรวิทย์ ชติกร)

วัดปากคลองปราณ

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนปราณบุรีมีกาหประกอบอาชีพการประมง การเข้ามา
รวมกลุ่มของชาติพันธุ์ในแต่ละภูมิภาคมีวัตถุประสงค์ในการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นตัวตนในพื้นที่
ที่จะต้องทำมาหากิน มีความจำเป็นที่จะต้องนำอัตลักษณ์ที่ตนเองพึงพาบรรพบุรุษมาสานต่อบ้าง
ผ่านการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยตรงบ้าง ครูพักลักจำบ้าง เมื่อมาอยู่ร่วมกัน การผสมผสานวิถี
ชีวิตให้ลงตัวต้องอาศัยความพยายามและความผูกพันในรูปแบบต่าง ๆ อย่างลงตัว จนในที่สุดก็มี
พัฒนาการเป็นที่ยอมรับของทุกกลุ่ม จนเรียกได้ว่า เป็นวัฒนธรรมใหม่ บางคนก็พัฒนารูปแบบวิถี
ชีวิตในท่ามกลางความยากลำบากซึ่งบริเวณนี้มีการไปมาหาสู่กับพื้นที่หัวหิน ปากคลองปราณ ใน
อาชีพการประมง และการค้าขาย นอกจากนี้ยังได้พัฒนาวัสดุสำหรับประกอบอาชีพที่เป็นอัตลักษณ์
เฉพาะเป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไปและไม่ต้องพึ่งพาอาศัยปรากฏการณ์ตามธรรมชาติดังคำสัมภาษณ์
ของบุคคลต้นแบบการผลิตกำเนิดเรือไคหมึก

“ผมเข้ามาอยู่ที่นี้ใหม่ ๆ ลำบากมาก ต้องรับซื้อ-ขายไม้ ไป ๆ มา ๆ ระหว่างหัวหินและ
ปากคลองปราณ เริ่มทำประมงหาปลาหมึก แต่ก็หายากจนบังเอิญใช้แสงไฟจากหลอดนีออน
ปลาหมึกก็มาเต็ม มันมาตามแสงไฟ จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของผม มีคนจากภูมิภาคต่าง ๆ มา
เรียนรู้แล้วนำกลับไปทำ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญากัน โดยตรงบ้างบางคนก็สังเกตเองบ้าง”

(ลุงสมใจ สุกศรี)

บุคคลต้นแบบกำเนิดเรือไคปลาหมึก

จากการศึกษายังพบอีกว่า มีการประกอบอาชีพเกี่ยวตาลโตนด ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ
ไม่ต้องไปปลูกหรือดูแลอยู่ในพื้นที่ไหนก็สามารถไป นำมาขายบ้าง ทำเป็นน้ำตาลบ้าง ทำเป็น
กระแ่งบ้าง รวมทั้งนำลูกตาลไปทำขนมตาล ส่วนที่เหลือก็นำไปแปรรูปเป็นอาหารหลากหลายชนิด
และยังพบอีกว่า ชุมชนปราณบุรีมีภูมิปัญญาด้านการต้มเหล้าเถื่อนซึ่งมีไม่มาก คนบริโภคมากกว่า
เพราะรสชาติมันอ่อนไม่ค่อยเมา วิธีการผลิตเหล้าแบบภูมิปัญญาคือ นำใช้ไม้มะเกลือมาผ่าเผาไฟ
แล้วใส่กระโปรก กระโปรก คือ กระบองรองตาลที่ทำด้วยไม้ไผ่แน่นแหละ ไม้ไผ่สีสุกลำใหญ่

พอสุกเขาจะเอาน้ำตาลใส่ ทิ้งไว้ข้ามคืนแล้วก็กินได้ เขากินกันประจำ พอทำตาลแล้วต้องใส่
 กระแซงแล้วต้องบอกเจ้าที่เจ้าทาง (ผสมผสานกับความเชื่อ โดยไม่มีการลบหลู่) ไม่งั้นตาลไม่ขึ้น
 (ตามภาษาท้องถิ่น) (คำว่า ขึ้น หมายถึง ฝาดหรือเมา) จะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตของกลุ่มคนในยุคปัจจุบัน
 ถูกยึดโยงกับตัวสินค้าแม่ตัวของมนุษย์ก็ถูกกำหนดให้เป็นตัวสินค้าตัวหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายทาส
 แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้กล่าวในรูปแบบของทาสแบบมนุษย์สมัยโบราณหรือมนุษย์ในประเทศไทย
 เมื่อ 700 กว่าปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมนุษย์จึงพยายามเรียกอิสรภาพความเท่าเทียมกันในทุกด้าน
 ต้องการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของตนออกมาให้เห็นถือเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญ และมนุษย์
 ก็พยายามเรียกร้อง “สิทธิ” ในความเป็นตัวตนในทุกวิถีทาง ฉะนั้น วิถีชีวิตในอำเภอปราณบุรีจึงมี
 ลักษณะเช่นเดียวกับกับมนุษย์ในยุคก่อน ๆ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบข้างได้อย่างชัดเจน
 คือ อาชีพการประมง ทั้งประมงน้ำตื้น และประมงน้ำลึก โดยใช้ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาอย่างเป็น
 ชั้นเป็นตอน และปกป้องกลุ่มนอกเหนือการควบคุมไม่ให้เข้ามาทำลายธรรมชาติเกินจนขอบเขต
 จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มที่ลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะกลุ่มทุนนอกพื้นที่
 การเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชนมีประสิทธิภาพนั้นพบว่า จากการสังเกตในวิถีชีวิตผู้วิจัยได้
 เข้าไปศึกษาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับความร่วมมือของคนพบว่า โดยทั่วไปในชุมชนร่วมมือกันดี ทั้งใน
 ด้านการประกอบอาชีพ โดยนำปะการังเทียมไปทิ้ง ในระยะที่ทางกรมประมงกำหนด เรือเล็ก
 สามารถออกไปได้ออกอยู่แนวปะการัง แต่รัศมีของเรือใหญ่ต้องอยู่นอกแนวปะการัง พบว่า พื้นที่
 ชุมชนปราณบุรี ในเขตพื้นที่ ทั้ง 6 ชุมชนคือ เขตเทศบาลตำบลปากน้ำปราณจะมีการประชุมเดือน
 ละ 1 ครั้ง เพื่อรับทราบการบริหารงานของเทศบาลเพื่อส่งไปสู่เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 “การสร้างเครือข่ายหลายกลุ่ม เราจะเรียกกลุ่มเรือเล็ก รวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
 เพื่อดูแลปะการังเทียมที่ภาคราชการนำไปทิ้งไว้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และสำหรับทำมาหา
 กินของกลุ่ม”

(นายธงชัย สุนาพันธ์)

ปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ชุมชนที่ประกอบอาชีพกสิกรรมตำบลปราณบุรี แม้ในปัจจุบันก็ยังประกอบอาชีพกสิกรรม และการเกษตรในด้านอื่น ๆ เพิ่มเข้ามาเพื่อรายได้ที่สามารถดำรงชีพได้ ซึ่งแตกต่างจากเทศบาลตำบลปากน้ำปราณและองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ ส่วนใหญ่มีอาชีพประมงเป็นหลักใน 3 กลุ่มจึงมีอาชีพแตกต่างกันตามลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ฉะนั้นประชาชนในตำบลปราณบุรีถูกผูกมัดโยงระหว่างวิถีชีวิตและวัด เข้าไว้ด้วยกันเป็นเวลายาวนานกว่า 200 ปี วิถีชีวิตของชุมชนปราณบุรีมีการเป็นอยู่แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันมาอย่างยาวนานกว่า 200 ปี โดยมีวัดนาห้วยเป็นศูนย์กลาง พบว่า เมื่อชาวบ้านทำการเกษตรเรียบร้อยแล้วหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จก็จะมีประเพณีทำบุญ เฝ้าผลผลิตจากการเกษตรมาถวายวัดก่อน ซึ่งทำกันมาอย่างนี้โดยตลอดจนกลายเป็นประเพณี วัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน และชาวบ้านก็พึ่งพิงวัดโดยใช้น้ำที่เป็นบ่อน้ำของวัด ใช้กันทั้งตำบล

“ชาวบ้านไม่ยอมสละทิ้งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์โดยเฉพาะหลวงพ่อแก้ว วัดนาห้วยจึงมีบทบาทกับวิถีชีวิตชุมชนแถบนี้เป็นอย่างมาก”

(พระครูปลัดฉวีรานันท์ วชิราวุโธ)

เลขาเจ้าคณะตำบลปราณบุรี /ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย

จากการศึกษายังพบอีกว่า วิถีชีวิตของชุมชนปราณบุรีมีความพยายามในการ รวมกลุ่มอาชีพกันตามถนัด โดยที่ใครมีภูมิปัญญาด้านใดก็มาแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถที่ตนมีหรือร่วมกันคิดค้นและเติมเต็มในส่วนที่ขาดจนกลายเป็นชุมชนตัวอย่าง เช่น กลุ่มแม่บ้านหนองกาที่มีความพยายามในการพัฒนาอาชีพ ฝมือทางด้านเกษตรแปรรูปออกไปสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง จนผลิตสินค้าออกสู่ตลาดไม่ทัน กลุ่มแม่บ้านมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง

“ไม่มีใครบอกว่าต้องทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่ทำในสิ่งที่ตนเองถนัดอยู่แล้ว คิดค้นจากพืชพันธุ์ทางการเกษตรที่กินไม่ทัน ขายไม่ทันเลยนำมาแปรรูปลองผลิตลองดูจนนับครั้งไม่ถ้วน แล้วก็ออกมาอย่างที่เห็น...”

(กลุ่มแม่บ้านหนองกา)

ภาพที่ 7 การแปรรูปผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของกลุ่มแม่บ้านหนองกา

ผลจากการศึกษาพบว่า ทั้ง 3 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรี มีวัฒนธรรมการเป็นอยู่และรูปแบบของวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่โดยส่วนใหญ่ติดกับทะเล อาชีพส่วนใหญ่ก็อิงกับทะเลเป็นหลักถือได้ว่า เป็นอัตลักษณ์ด้านการประมงแบบยังชีพ มีการไถ่หมึกอาศัยหลักการทางธรรมชาติ ลากอวนสำหรับหาปลา ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพแบบยังชีพมาเป็นรูปแบบของธุรกิจการประมง ความเป็นชุมชนก็เริ่มลดลง ยังคงรักษาสภาพดั้งเดิมไว้เฉพาะกลุ่มและเพิ่มธุรกิจการประมง ทำให้ครัวเรือนบางครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้และหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามที่ตนเองชอบหรือตามสภาพต้นทุนในครอบครัวแล้วแต่ขีดจำกัดของแต่ละบุคคล ความโดดเด่นหรือความเป็นความเป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ก็จางหายไปกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากชุมชนดั้งเดิมแปรเปลี่ยนเป็นชุมชนสมัยใหม่มากขึ้น อาชีพดั้งเดิมเล็กลงทอดทิ้ง ต้องพึ่งพิงแรงงานต่างชาติเป็นจำนวนมาก เช่น พม่า ลาว กัมพูชา ในการทำอาชีพประมง ส่วนอาชีพการเกษตรก็เช่นเดียวกับปัจจุบันต้องไปยึดโยงอยู่กับการเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เมื่อต้นทุน

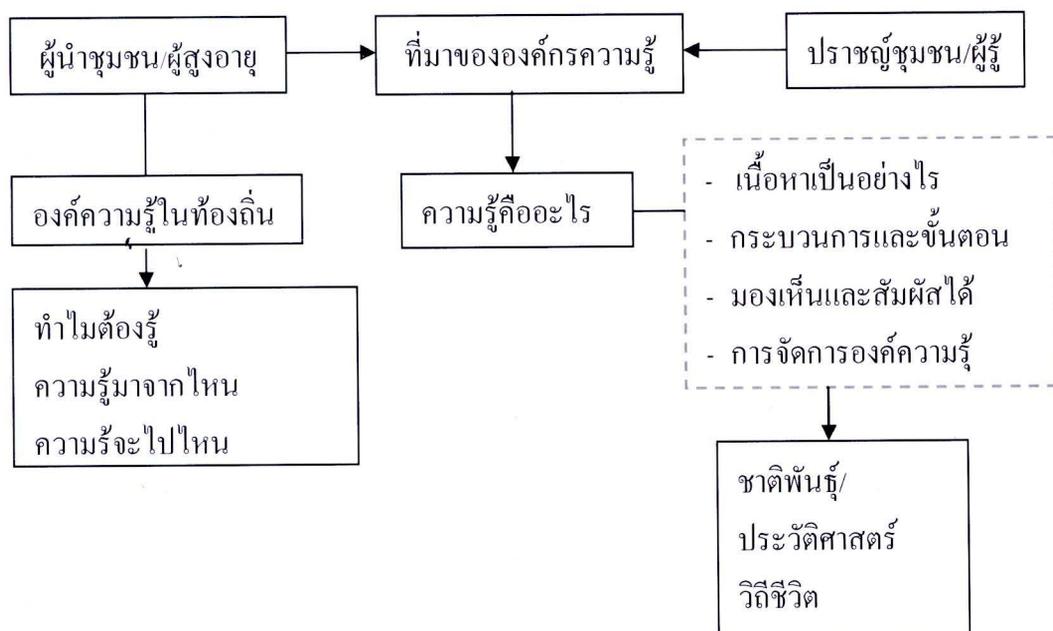
สูงการเพาะปลูกที่อาศัยปุ๋ยเคมีก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ จึงต้องรับจ้างกลุ่มนายทุนเป็นสำคัญ และมีการแปรรูปผลผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในท้องถิ่นซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนในบริเวณพื้นที่ปากน้ำปราณจะต้องดำเนินชีวิตไปในมิติที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามรูปแบบเฉพาะและความสามารถที่มีอยู่ในท้องถิ่นบอกตนเองว่า นี่คือ ของของฉัน นี่คือของของเรา โดยเฉพาะการปฏิบัติตนในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น การดำรงอยู่ด้วยความรู้อย่างลึกซึ้งของชุมชนปราณบุรี ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาเพื่อเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของชุมชนในส่วนที่ขาดและพัฒนาในส่วนที่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ปัจจัยที่เข้าถึงความเป็นตัวตนของชุมชนในอำเภอปราณบุรีใน 3 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราณ และองค์การบริหารส่วนตำบลปราณบุรีเป็นกรณีศึกษา และสามารถพึ่งพาตนเองของชุมชนโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้และแสดงออกความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองได้ของชุมชนใน 13 ปัจจัย คือ KHILWPRANBURI โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยด้านแรก คือ Knowledge of Local Culture คือ องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน ความรู้เป็นสิ่งที่ชุมชนขาดหายไป โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ (ความเป็นมาของท้องถิ่น) และวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่อยู่ในผู้นำ ผู้รู้ ปราชญ์ชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องรีบเร่งในการจัดการด้วยตัวของชุมชนเอง เพราะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันข้อมูลถูกจำกัดอยู่เฉพาะในหน่วยงานของรัฐโดยไม่ได้เผยแพร่ความรู้ในด้านต่างให้กับประชาชนในชุมชนได้ซาบซึ้งและหวงแหน และถูกครอบงำโดยภาครัฐ จึงขาดการยึดโยงระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชน และ ปราชญ์ชุมชน เพราะชุมชนมีความหลากหลายขององค์ความรู้มีความจำเป็นต้องจัดระบบขององค์ความรู้ ที่จะนำไปสู่การถ่ายทอดไปยังกลุ่มคนในมิติถัดไป

แผนภาพการจัดการองค์ความรู้

จากภาพจะเห็นได้ว่า องค์ความรู้ที่มีการจัดระบบอย่างถูกต้องนั้นบ่งชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะการพิจารณาถึงการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนปราชญ์ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ส่วน คือ ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต

- ชาติพันธุ์ คือ การรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนโดยมีการสื่อสารในภาษาเดียวกันคือภาษาปราชญ์ที่มีสำนวนและสำเนียงแข็งกร้าว แต่ประกอบไปด้วยความจริงใจ

- ประวัติศาสตร์ เป็นประวัติศาสตร์ปราชญ์มีมาอย่างยาวนาน ผ่านสมัยต่าง ๆ และมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตผ่านภูมิประวัติศาสตร์ ที่มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่อำเภอไทยและแม่น้ำปราชญ์ และสถานที่ประวัติศาสตร์ คือ สถานที่เฉพาะที่จารึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับภูมิประวัติศาสตร์ ที่มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น บริเวณพื้นที่อำเภอไทยและแม่น้ำปราณบุรี และสถานที่ประวัติศาสตร์คือสถานที่เฉพาะที่จารึก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิต

ฉะนั้น การแสดงความเป็นตัวตนที่ชัดเจนและภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนด้านองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน และความลึกซึ้งของความรู้ที่อยู่ในผู้นำชุมชน ผู้รู้ และปราชญ์ชุมชน เพื่อนำความรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดลำดับความสำคัญเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกได้รับทราบและมีจิตสำนึกในความรักท้องถิ่นอย่างน้อย 4 ประการ คือ ความเป็นชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชนปราณบุรี รวมทั้งภูมิหลังของแต่ละท้องถิ่นที่อยู่ข้างเคียง

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนปราณบุรียังจัดองค์ความรู้ได้ไม่สมบูรณ์นักด้วยข้อจำกัดทางด้านสังคม บางกลุ่มยึดติดกับการเป็นอยู่แบบเก่าไม่สนใจข้อมูลพื้นฐานที่มีความจำเป็นที่ชุมชนต้องรู้ในเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ความเป็นมาของท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีสถานที่สำคัญอันเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนในการไปมาหาสู่กันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวรองรับผู้คนในแต่ละชาติพันธุ์ทั่วโลก การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชุมชนด้วยความพยายามที่จะดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นองค์ความรู้ออกมาถ่ายทอดเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการประมง และภูมิปัญญาด้านการเกษตร สิ่งที่เป็นความรู้และภูมิปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านที่ 2 คือ Human Resources in Local Culture คือ ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในวัฒนธรรมชุมชนแบบเดียวกัน มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต ไม่อยู่กับที่และมีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาแขนงใหม่ เพื่อสานเข้าด้วยกันกับภูมิปัญญาดั้งเดิม คนในชุมชนจะต้องทำหน้าที่ของคนในชุมชนทุกด้านโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว เข้าใจในแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์กับคนทุก ๆ กลุ่ม และทุกระดับชั้น ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของทุนนิยม เคารพในขนบประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเอาไว้

ความสำเร็จของคนในชุมชนจะต้องเรียนรู้ เพิ่มทักษะ และกอรปด้วยจิตพิสัยและพฤตพิสัยที่ดิงงาม เป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้อลลอดเวลา ดังแผนภาพ

แผนภาพการจัดการกับคุณภาพของคนด้านวิถีชีวิตชุมชน

ความรู้	—————>	ความรู้ในท้องถิ่นของตนในด้านอาชีพและวัฒนธรรมของคนอย่างแท้จริง
ทักษะ	—————>	บูรณาการ การงานของท้องถิ่นอย่างสอดคล้องกัน
จิตพิสัย	—————>	มีความคิดที่เป็นบวก คิดเพื่อการพัฒนาชุมชน
พฤตนิสัย	—————>	มีพฤติกรรมเป็นมิตร และต้อนรับกับคนทุกกลุ่มที่เข้ามาเยี่ยมเยือนหรือผ่าน ไปมาตามภารหน้าที่ทางวัฒนธรรม

ฉะนั้น คนในท้องถิ่นจึงมีสถานะที่พร้อมในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ มองโลกในแง่ดีและการแสดงออกที่เอื้อต่อการให้บริการแก่ผู้มาเยือน และเพื่อรองรับการก้าวกระโดดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมชุมชนภายนอก การก้าวไปสู่การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีคุณภาพนั้นจะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นพัฒนาตามไปด้วยซึ่งส่งผลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ผลจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนปราณบุรีมีความเกี่ยวเนื่องกันกับชาติพันธุ์ที่มีการใช้ภาษาเฉพาะของแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ปราณบุรีใช้ภาษาที่เป็นอัตลักษณ์ของตนมาช้านาน มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทั้งที่เป็นภูมิประวัติศาสตร์ สถานที่ประวัติศาสตร์ และมีวิถีชีวิตที่โดดเด่นคือ อาชีพการประมง และอาชีพกสิกรรม แต่มีบางส่วนและบางกลุ่มที่มุ่งเน้นเฉพาะส่วนที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลักอาจเป็นจุดที่ทำให้ชุมชนอ่อนแอลงได้ การที่ชุมชนปราณบุรีมีบุคลากรที่มีคุณภาพเปิดใจกับทุกกลุ่มและเรียนรู้ความเป็นชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตที่

เป็นอัตลักษณ์ของตนซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความพร้อมและส่งผลต่อความสามารถพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน

ปัจจัยด้านที่ 3 คือ Identity of Local Culture เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนรู้ตัวตนคือ อัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในตัวของคนในชุมชนหรือชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน เป็นแรงขับที่ทำให้ชุมชนเป็นไปอย่างมีความหมายในสายตาของคนภายนอก การมีอัตลักษณ์แสดงให้บุคคลอื่นได้กล่าวถึงลักษณะเด่น เช่น ภาษา การเกษตร การประมงน้ำลึก การประมงน้ำตื้น และการไถหมีกที่มีการพัฒนาจากแบบธรรมชาติที่ต้องอาศัยแสงจากดวงจันทร์หรือวันข้างขึ้นข้างแรมมาเป็นหลอดนီออน (ใช้เครื่องปั่นไฟแทน) การรวมกลุ่มแม่บ้านที่นำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูปโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากตัวของชุมชนเองแล้วสร้างความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของตนออกมาให้สังคมภายนอกได้รับรู้ ส่วนลักษณะเด่นที่จะแสดงออกมาโดยธรรมชาติคือภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนปราณบุรี คือ

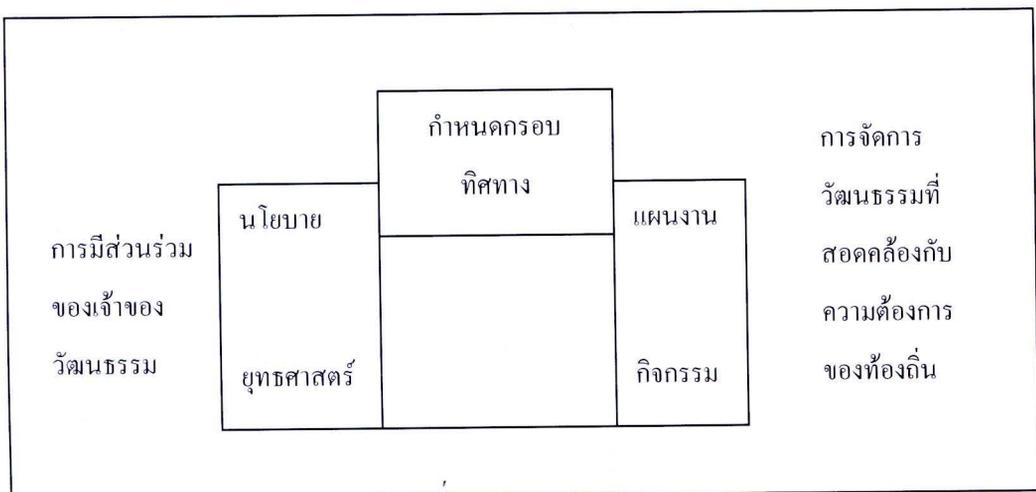
แผนภาพการจัดการความเป็นตัวตน

ประมง	→	ความรู้ในการทำการประมงและความชำนาญในการทำประมง
การเกษตร	→	ความชำนาญในด้านการเกษตรและการแปรรูปผลิตภัณฑ์
ภาษา	→	การใช้สำเนียงภาษาที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีการแสดงความเป็นตัวตนอย่างแท้จริงออกมาต่อสาธารณชนที่เป็นลักษณะเฉพาะนั้นทำให้เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปใน 3 ด้าน คือ การประมง การเกษตร และ ภาษา โดยเรียนรู้มิติที่เป็นตัวตนและกาลเวลาโดยเฉพาะความเป็นตัวตนด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชนมาอย่างยาวนานจึงทำให้มีความต่อเนื่องของการเป็นอยู่ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน

ปัจจัยที่ 4 คือ Local Participation เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในทุกมิติ เพื่อการพัฒนาชุมชนไม่ให้เป็นการละทิ้งของการบริหารส่วนท้องถิ่นหรือการบริหารส่วนกลางเท่านั้น แต่ชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทร่วมกันโดยกำหนดทำที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของชุมชน กำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาว่ามีขอบเขตไปในระดับไหน แผนกิจกรรมมีมากน้อยแค่ไหน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นเจ้าของที่แท้จริงทางสังคม การสร้างจิตสำนึกร่วมกันและจิตอาสา ร่วมกัน เป็นการรวมกลุ่มของชุมชน เป็นการปกป้องชุมชน และเป็นการพัฒนาชุมชนให้อยู่ในกรอบที่คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จะทำให้การบริหารจัดการมี เพราะที่ผ่านมามีพบว่า การให้ความร่วมมือของคนในชุมชนยังมีขีดจำกัดและฐานแนวคิดยังไม่สมดุลจึงต้องปรับแนวคิดให้เกิดความสมดุลทั้งฝ่ายบริหารและประชาชนในท้องถิ่นหากทุกกลุ่มมีความเข้าใจและตระหนักความเข้มแข็งและทุกคนในชุมชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ด้วยตัวชุมชนก็สามารถดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตัวเอง

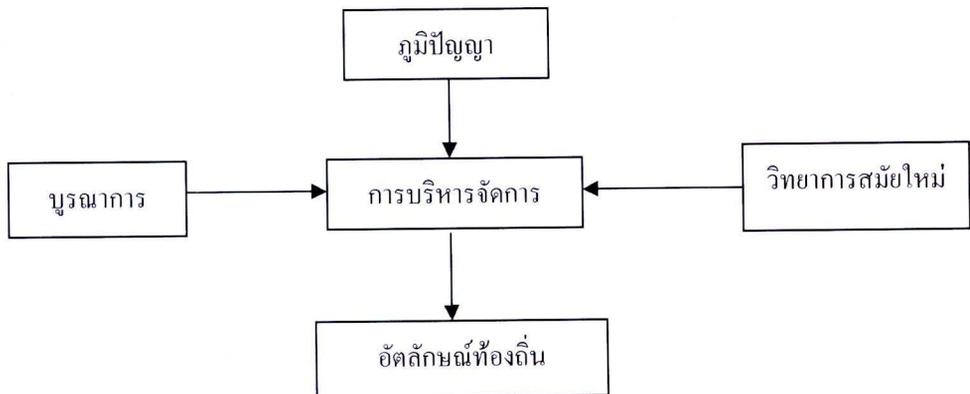
แผนภาพแสดงความร่วมมือของชุมชนเจ้าของท้องถิ่น

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนยังมีความหลากหลายย่อมมีความแตกต่างของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ชุมชนต้องจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นทั้งคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันและคนที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยให้เคารพและอนุรักษ์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม

ปัจจัยด้านที่ 5 คือ Wisdoms and Value เป็นปัจจัยทางด้านภูมิปัญญาและการเห็นคุณค่าในความเป็นตัวตนที่แท้จริงในรูปแบบที่เห็นเป็นตัวตนและแสดงออกในความเป็นตัวตน และความ เป็นเราของเราอย่างภาคภูมิใจ พร้อมทั้งจะเข้ามาปกป้องดูแลอย่างเต็มที่ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัด ไม่ให้สูญหายไปกับช่วงอายุคนรวมทั้งช่วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่ บริหารจัดการให้เกิดกระบวนการพิทักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ ที่เป็นเอกลักษณ์และแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของชุมชนปราณบุรี

แผนภาพการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น

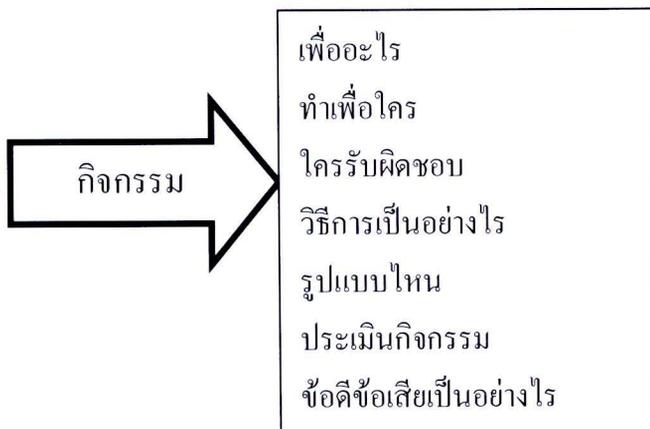
ผลจากการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งด้านการเกษตรและการประมงรวมทั้งการ แสดงออกถึงความเป็นตัวตนจึงกลายเป็นอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอปราณบุรี เกิดคุณค่า ในเชิงวัฒนธรรมด้วยวิธีการบูรณาการในหลากหลายส่วนเกาะเกี่ยวกันไปอย่างมีพลัง ชุมชนสร้าง

ความพร้อมพร้อมในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและการคุกคามของมนุษย์ (นายทุน) ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้และถ่ายทอดให้กว้างขวางนอกจากจะเป็นอัตลักษณ์เฉพาะแล้วยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ปัจจัยด้านที่ 6 คือ Planning for Local Culture เป็นปัจจัยที่มีการวางแผนทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัจจัยหลักของการพึ่งพาตนเองอาศัยหลักการที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกันจากปัจจัยทางท้องถิ่นเป็นสำคัญ สิ่งที่จะส่งเสริมแนวทางนี้ได้ชุมชนจะต้องมีการวางแผนวัฒนธรรมทางท้องถิ่น หมายถึง ท้องถิ่นร่วมกันกำหนดทิศทางในการทำกิจกรรมของท้องถิ่นอย่างมีแผนการที่ชัดเจน

ภาพแสดงการวางแผนกิจกรรมสำหรับท้องถิ่น

ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน แต่กลุ่มที่มีการวางแผนจะเป็นฝ่ายบริหารของท้องถิ่นกับฝ่ายการปกครองของบ้านเมืองเท่านั้น มีน้อยมากที่ประชาชนจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวางแผนหรือแทบไม่มีเลย ชุมชนจะต้องเน้นและให้ความสำคัญในแผนและปฏิบัติตามแผน โดยกำหนดช่วงเวลา บุคคลสถานที่ ทรัพยากร

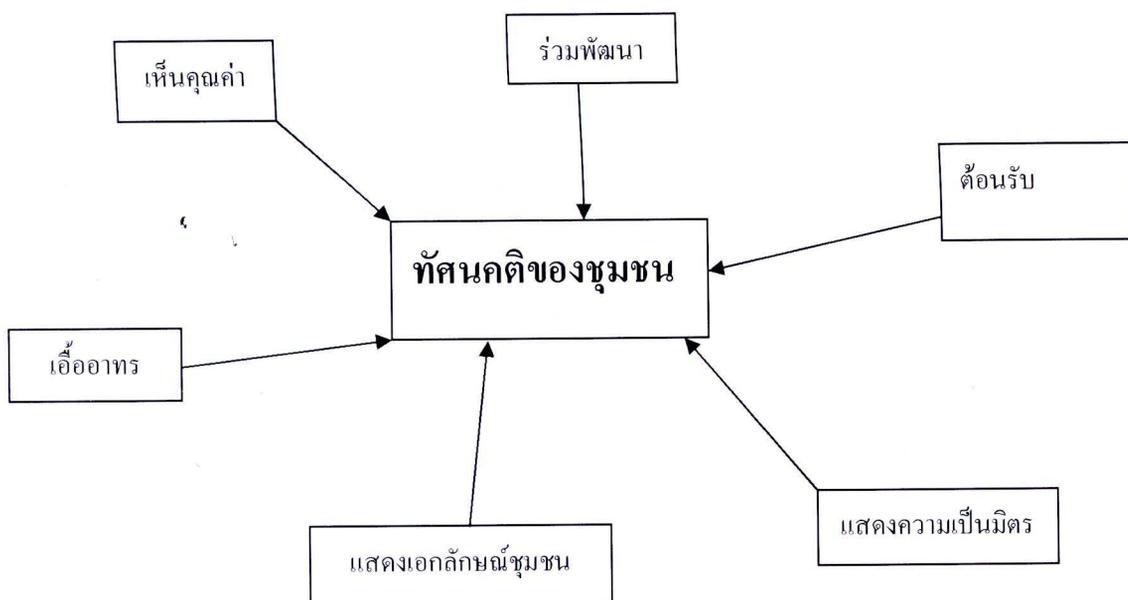
ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ต้องอยู่ต้องใช้ร่วมกันอย่างมีความสมดุล หมายความว่า ทุกอย่างต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันแผนทางด้านวัฒนธรรมที่จำเป็นอีกด้านหนึ่งคือความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการคิดค้นของคนในท้องถิ่นจนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะกับสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยด้านที่ 7 คือ Remedy คือ การแก้ไขเยียวยาด้วยการสร้างแรงสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยตัวของชุมชนเอง ซึ่งชุมชนที่มีทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์และมีสิ่งแวดล้อมที่งดงามพร้อมทุกด้านผลิตทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวโดยการที่ทุกฝ่ายจัดกระบวนการ

ผลจากการศึกษาพบว่า การแก้ไขเยียวยาด้วยการสร้างแรงสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรยังไม่เกิด ทุกภาคส่วนยังมองแยกองค์ประกอบไม่ได้มองแบบองค์รวม ให้ประชาชนและชุมชนดำเนินกิจกรรมเพียงลำพังมากกว่าที่จะมีพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนที่ชัดเจน ในส่วนนี้จะเห็นถึงความอ่อนแอในด้านการท่องเที่ยวในส่วนที่เป็นภาคประชาชนมีบทบาทน้อยมาก เพราะต้องดำเนินการเท่าที่ตนเองสามารถดำเนินการได้

ปัจจัยด้านที่ 8 คือ Attitude for Local Culture คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนปรับวิถีคิดในการอยู่ร่วมกันตามแนวทางที่เป็นทุนนิยมเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้ความสำคัญในวัฒนธรรมชุมชนต้องอาศัยความจริงใจและมองในแง่บวกของการพัฒนาร่วมกัน การต้อนรับ การให้บริการต่อบุคคลผู้มาเยือนเป็นปัจจัยหลักอีกด้านหนึ่งที่จะต้องแสดงออกมาอย่างที่เป็น โดยยึดนำขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นจุดเด่นของชุมชนมาแสดง รวมทั้งใช้ภาษาของตนที่เป็นเอกลักษณ์เป็นจุดขาย เป็นการแสดงออกที่มีท่าทีเอื้ออาทรต่อบุคคลภายนอกไม่จำเป็นที่จะให้ภาครัฐเข้ามาบรรจง แต่คนในชุมชนควรตระหนักและมีทัศนคติกับสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่อย่างเห็นคุณค่า

แผนภาพแสดงทัศนคติของคนในชุมชน

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนนั้นมักจะไม่ได้มองว่าเป็นปัญหาการบริหารจัดการของชุมชน ซึ่งเห็นว่าจะจะเป็นปัญหาของภาครัฐที่ควรให้การช่วยเหลือ หากประชาชนเห็นข้อดีอยู่แล้วปรับทิศทางการดำเนินกิจกรรมด้วยการปรับทัศนคติที่เป็นเชิงการให้บริการที่ดีและมีระบบจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

ปัจจัยด้านที่ 9 คือ Networking เป็นความพยายามในการสร้างเครือข่ายชุมชนในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นไปในแบบเดียวกัน และการกระตุ้นจิตสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมที่จะมีให้แก่กันของคนในชุมชน การสร้างอัตลักษณ์จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างเครือข่ายในทุกมิติ เพื่อเข้ามาดูแลรักษาในสิ่งที่เป็นของ ๆ ตน ทุก ๆ เครือข่ายต้องเข้ามาให้ความสำคัญเพราะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนและพึ่งพาตนเองได้, ทั้งภาครัฐ เอกชน การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญ คุณค่า ู้จักรักษา หวงหวงวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง

แผนภาพแสดงแสดงเครือข่ายชุมชน

ท้องถิ่นหรือชุมชน	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">เครือข่ายอัตลักษณ์/ วัฒนธรรม</div>	นักวิชาการ	สร้างอนาคตเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
องค์กรเอกชน		ผู้นำความคิด	สร้างเพื่อน/สร้างเครือข่าย
องค์กรภาครัฐ		สถาบันการเมือง	สื่อมวลชน
		องค์กรการปกครอง	สร้างจิตสำนึก/ขยายผล
		สถาบันการศึกษา	สร้างตัวแบบเพื่อไปสู่ การปฏิบัติเป็นรูปธรรม
		วัด/ชุมชน	
		องค์กรวัฒนธรรม	
		กลุ่มหรือสมาคม	

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนยังไม่มีเครือข่ายรองรับในการดำเนินกิจกรรม เพราะต่างชุมชนก็ดำเนินการตามที่ตนเองสามารถทำได้ จึงเป็นจุดที่ไม่สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างครบวงจร เพราะยังเป็นกิจกรรมที่ไม่เอื้อต่อการพึ่งพาซึ่งกันและกัน หากมีการสร้างเครือข่ายก็จะทำให้มีการเอื้อต่อกันสามารถเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป

ปัจจัยด้านที่ 10 คือ Business หมายถึง วิธีการนำธุรกิจวัฒนธรรม การผลิตที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมและส่วนที่เป็นผลผลิตทางทางธรรมชาติเข้าสู่กระบวนการทางการตลาดหรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในชุมชน วัตถุประสงค์ที่ได้ก็เป็นวัตถุประสงค์ภายในท้องถิ่น โดยผ่านแนวคิดทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยมีการรวมกลุ่มทางด้านธุรกิจจาก

การขายไม่ผ่านวิสาหกิจชุมชน มาเป็นการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นฐานอำนาจในการต่อรองทั้งสินค้าการเกษตร และการประมง โดยเน้นการอนุรักษ์ทั้งทางบกและทางน้ำ ด้วยความเข้าใจและพัฒนาระบบนิเวศให้สามารถดำรงอยู่ได้

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านธุรกิจวัฒนธรรมมีอย่างเบาบางมาก ด้วยเหตุผลที่พบคือไม่มีใครช่วยเหลือภาครัฐ หอการค้าจังหวัด และท้องถิ่นเองก็ไม่ได้ทำอะไรกับด้านนี้ ต้องพึ่งตนเองในทุกด้าน หากมีภาครัฐการบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาให้การดูแลอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้มากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

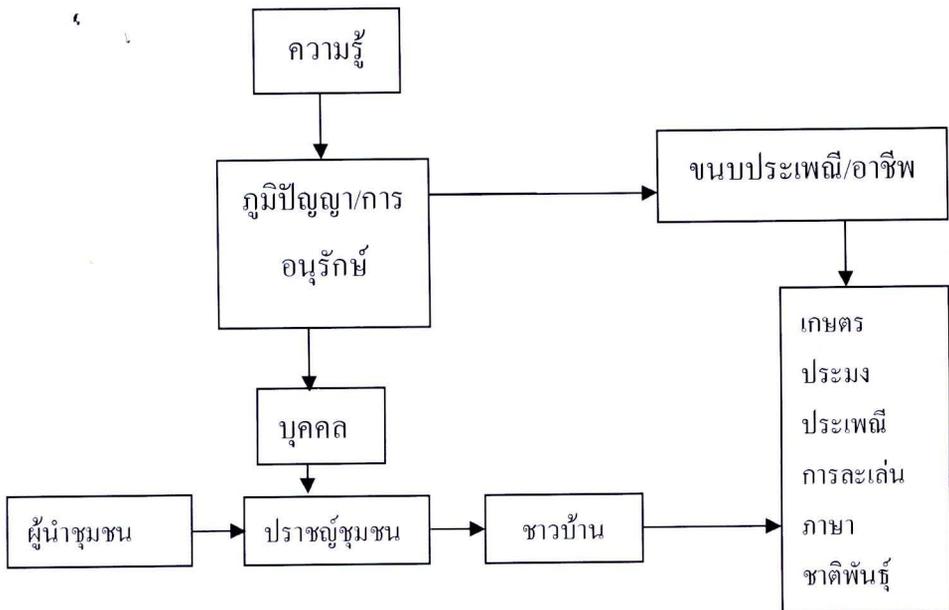
ปัจจัยด้านที่ 11 คือ Unity for Local Culture ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนโดยมีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐาน ซึ่งทุกภาคส่วนมีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การพูด การปฏิบัติ ในวัฒนธรรมเดียวกัน โดยมีการอนุรักษ์และการถ่ายทอดไปสู่กลุ่มคนในชุมชนเป็นไปในลักษณะเดียวกัน การปฏิบัติตนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ในแง่มุมหรือมิติทางความสามัคคีปรองดอง การร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นที่ประจักษ์ของบุคคลภายนอกที่ผ่านไปมากล่าวงานติดปากหรือจำได้ถึงหน่วยของชุมชนเป็นแบบนี้

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยการรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนก็มีในวงจำกัดต่างคนต่างเอาตัวรอด แต่ที่ยังคงเอกลักษณ์เดิมไว้คือ การใช้ภาษา แต่ที่เป็นประเด็นปัญหาก็คือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพราะบางส่วนนายทุนก็ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ หากการดำเนินการที่ทุกกลุ่มรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวก็ทำให้กลุ่มอิทธิพลไม่สามารถเข้ามาบีบบทบาทในการครอบงำพื้นที่ที่เป็นสาธารณและส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นได้ ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างองค์รวมก็เกิดขึ้นได้

ปัจจัยด้านที่ 12 คือ Research for Local Culture การคิดหาหนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการค้นคิดแนวทางที่จะขยายความรู้และการถ่ายทอดความรู้ไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และบุคคลที่มีความรู้ต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมผสมผสานเข้ากับคนทุกรุ่นทุกวัย ที่สำคัญคือร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตน ฉะนั้น

ปัจจัยการคิดค้นหาหนทางจึงเป็นสาระสำคัญที่จะถึงภูมิหลังของตนมาเรียนรู้เพื่อกำหนดอนาคตว่าจะเดินไปทางเส้นทางไหน

ภาพแสดงการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนและชุมชนไม่ได้มีการศึกษาค้นคว้าในการที่จะพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมในทุก ๆ ด้าน ยังไม่เพียงพอ ฉะนั้น ประชาชนและชุมชนรวมทั้งภาควิชาการควรเพิ่มการศึกษาค้นคว้าเพื่อร่วมกันปกป้อง อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้สู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองของตนเองได้

ปัจจัยด้านที่ 13 คือ Interplay หมายถึงการสร้างความสัมพันธ์ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น

นอกจากการแสดงออกทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว ยังแสดงถึงความสัมพันธ์ทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอก ที่สำคัญคือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อปรับทิศทางการทำงานของชุมชนให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะการดำเนินงานที่จะสร้างสรรค์สังคมในยุคปัจจุบันจะต้องดำเนินงานอย่างครบวงจร การสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้วยตัวของชุมชนเอง และเป็นการยืนยันความเป็นตัวตนของชุมชนอีกด้วย

ผลจากการศึกษาพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนยังไม่เป็นเอกภาพต่อการเอื้อที่จะให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ แต่ทั้งนี้ ชุมชนยังมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างเข้มแข็งในแง่ภูมิวัฒนธรรม แต่ยังไม่มีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยที่เสริมการพึ่งตนเองของชุมชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่ชุมชนจะต้องทำความเข้าใจและพิจารณาให้ลึกซึ้งนั้น คือ ชุมชนต้องเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยทุกคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ให้มีความต่อเนื่องในเชิงภูมิปัญญา เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของท้องถิ่นซึ่งทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเอาภูมิธรรมภูมิปัญญาที่มีความเชี่ยวชาญของคนในท้องถิ่นมาถ่ายทอดและร่วมกันวางแผนกำหนดทิศทางให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ปัจจัยที่จะทำให้เกิดรายได้ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีจะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติที่คนในท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุน องค์กรของชุมชนจะต้องดำเนินการรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีให้กับคนในชุมชน โดยที่ทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน แผ่ขยายวงกว้างออกไปคือการสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกันในแต่ละเรื่องเพราะจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีความยั่งยืนด้วยวิธีการจัดการที่มีคุณภาพแสดงภาพลักษณ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากข้อบกพร่องที่อาจจะบังเกิดขึ้นในท้องถิ่นลดความขัดแย้งที่เกิดจากข้อบกพร่องเหล่านั้น นอกจากนี้ยังต้องหาหนทางที่จะเข้าไปสู่การส่งผ่านภูมิปัญญาและ

ความรู้ที่เกี่ยวกับชุมชนไปสู่ชุมชนให้มีการตระหนักรู้ต่อชุมชนของตนด้วยการสร้างสายสัมพันธ์ของ ช่างวัย

นอกจากนี้ การพึ่งตนเองของชุมชนมีรูปแบบและแนวทางที่ชุมชนได้มีความพยายาม ปฏิบัติและดำเนินการให้สำเร็จแม้มีประเด็นที่ค้นพบว่า อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังขาดบางประเด็นที่ไม่สามารถบรรลุผลตามที่ควรจะเป็น ทั้ง 3 ชุมชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเป็นชุมชนกรณีศึกษาได้กล่าวว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นไป ได้เฉพาะส่วนบุคคล ต่างคนต่างทำ รวมกลุ่มกันลำบาก ไม่ได้รวมกันเป็นเครือข่าย ไม่ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไว้สำหรับท้องถิ่น การประกอบอาชีพก็เป็นไปอย่างตัวใครตัวมัน ใครมีกำลังทำเท่าไร หรือมีภูมิปัญญาอะไรก็ทำเท่าที่ทำได้ไม่มีองค์กรใดเข้ามาริบบทบาทในการให้การช่วยเหลืออย่างจริงจัง